Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 295 (14009) | 1972 оной декабриин 16, суббото | Сэн 2 мүнгэн

…БЭЛЭЙ ЕХЭ …ҮНЭЙ ТҮЛӨӨ

1972—1973 онуудай үбэлэй үедэ малай ашаг шэмэ …ехээр абадаг, бэлэдхэдэг болохын түлөө малшадай …союзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай» КПСС-…ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон …СПС-эй тогтоол республикын колхоз, совхозуудай …шадай дунда халуунаар угтагдажа, хаа хаанагүй …ша зоной эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлбэ. Манай га-…дэ Мухар-Шэбэрэй аймагай, Улаан-Үдын …агай «Маяк» колхозой, Бодонгуудай, «Октябрьский» …он Погранична совхозуудай малшадай социалис уял-…гууд толилогдоо. Эдэ ажахынуудай һаалишад, үхэршэд, …шод, гахайшад, шубуушад, адуушад болон бусад мал-… энэ жэлэй һүүлшын һарада, шэнэ жэлэй түрүүшын …адта түл түрэсэ һайнаар абаха, томо болгохо, үнеэ-… һү шэмэ дээшэлүүлхэ, шахамалнуудаа һайнаар тар-…уулха, малаа зүбөөр эдеэлүүлжэ, үхэл гарзада оруу-…гүй харууһалжа, гүрэндөө ехэ һү, мяха тушааха зо-…го урдаа табижа, республикынгаа бүхы малшадые со-…лис мүрысөөндэ уриһан байха юм. Эдэнэрэй эдэбхи …элые КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй … һайшаан дэмжээд, үбэлэй үедэ малай ашаг шэмэ …шэлүүлхэ, гүрэндөө мал ажалай продуктнуудые ехээр …лдаха социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхыень …инин райкомууд болон аймгүйсэдкомуудые, колхоз, …хозуудай партийна организацинууд болон хүтэлбэри-…шэдые уялгалһан байна.

…үсхэл гаргаһан аймагта, ажахынуудта абаһан уялга-…даа амжалтатайгаар дүүргэһэн коллективүүдые ма-…альна болон моральна талаар урмашуулха гурим то-…хойлогдонхой. Малшадта урдаа табиһан зорилгонуу-… бэелүүлхэ хэрэгтэнь али бүхы туһаламжа хүргэгдэ-… колхоз, совхозуудта бии байгаа бүхы арга бо-…жонууд хүсэдөөр элсүүлэгдэхэ байна. Нэн түрүүн …рмэ, гүүртэ, отара бүхэндэ тэжээл буйлуулха, малые …ээлэй элдэб бодосуудаар, бүлеэн уһаар хангаха хэм-…нүүд абтажа байнхай.

…бэлэй үедэ абтаха продукциин ехэнхи хубинь һүн бо-… . Тиимэһээ үбэлжэлгын үедэ үнеэдэй һү шэмэ дээ-…үүлхэ гээшэ малшадай бүхэсоюзна энэ мүрысөөндэ …дхэхы удха шанартай.

…үнөө үедэ энэ талаар хаража үзэбэл, дутагдалнууд … ушарна. Республикын колхоз, совхозууд юрэнхы дээ-… үнеэн бүриһөө нёдондоной энэ үеынхиһөө дүшөөд ки-…рамм һү ехээр һааһан байбашье, байгша оной түсэб …алтагүйгөөр дүүргэжэ байна. Илангаяа Ахын, Хэжэн-… Бэшүүрэй, Улаан-Үдын аймагуудай ажахынууд ехээр …дэжэ ябана. Эндэхи колхоз, совхозуудта үнеэн бүри-… нёдондоной энэ үеынхиһөө бага һүн һаагдажа, рес-…ликаяа гэдэргэ татана. Жэшээнь, үбһэ, һолоомо болон …д тэжээлээр муу бэшэ хангагдаһан Бэшүүрэй айма-… ажахынууд түсэбөө дүүргэхын тула декабрь һарада …н бүриһөө хоёр зуугаад килограмм һү һааха жэшээ-… Теэд үнгэрһэн октябрь, ноябрь һаранuудта энэнь …шье килограммда хүрөөгүй ха юм. Шалгалта хээд …едэ, аймагай олонхи ажахынуудта һү һаалиин фер-…үүдтэ тэжээл буйлуулха, бүдүүн тэжээл, таряа талха-… зүйл тээрмэдэжэ, минеральна зүйлнүүд болон вита-…уудаар тэрэниие хүсэлдүүлжэ малда үгэхэ хэрэг муу-…эмхидхэгдэһэн байшоо. Имагтал һаяын үдэрнүүдтэ …агай партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органуу-… хүтэлбэрилэгшэд һү һаалиин фермэнүүдые өөһэдын-…үдэр бүриин хиналтада абажа, тэндэ тэжээл буйлуул-… үнеэдые хүсэд рационоор эдеэлүүлхэ хэмжээнүүдые …лүүлһэн байна. Тиигэжэ һү һаали эдэ үдэрнүүдтэ дээ-…лжэ захалаа бшуу.

…иимэһээ һү һаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэриие зү-… эмхидхэхэ, үнеэдые тэжээлээр заахашье таһалдуул-…гүй, фермын үдэрэй гурим иаринаар сахиха тон шуха-… Энээндэ колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, зоове-…инарна мэргэжэлтэд онсо анхаралаа хандуулха ушар-… Эдэнэрэй ажалайнгаа үдэрые һү һаалиин фермэһээ …лаал һаань, амжалта туйлагдаха байһаниинь элитэ. … олонхи ушарта ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэл-… фермэдэ тон үсөөн ябадаг, тэндэхи байдалые һайса …эхэгүй һуудаг.

…жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэ-…колхоз малай тэжээлээр бусадһаа һайнаар хангагдан-… . Зүгөөр ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй …арал табяагүй дээрэһээ колхозой конторотой зэргэ-… тооной оршодог һү һаалиин фермэдэ декабрь һара …тар тэжээл буйлуулха хүдэлмэри эмхидхэгдээгүй бай-… . Энэ ушар шалтагаанһаа боложо, фермын үнеэдэй …шэмэ доошолһон байха юм. Харин хүршэ бандаг…он» совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд һолос-… хэршэжэ, таряа талханай зүйлтэй холижо, эһээжэ, …эб бодосуудаар хүсэлдүүлжэ малдаа үгэхэдэнь, һү …энь дээшэлнэ.

…үнөө үедэ республикын бүхы колхоз, совхозуудта …СС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй бо-… ВЦСПС-эй тогтоол малшадай дунда зүбшэн хэлсэг-… , хаа хаанагүй малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ со-…лис шэнэ уялганууд абтаба. Теэд уялга абаха гээшэ … хүдэлмэриин эхин гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ.

…элэһэн үгэдөө хүрэхын, абаһан уялгаяа дүүргэхын … ажахы дотороо бии байгаа арга боломжонуудаа …дөөр хэрэглэхэ, малшадай дунда эмхидхэлэй, ойл-…гамжын хүдэлмэри оролдосотойгоор ябуулха, социалис …рысөө аша үрэ ехэтэйгээр эмхидхэхэ эрилтэ табигда-… Тиимэһээ колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, тэн-… зооветеринарна мэргэжэлтэд һаалиин фермэнүүдтэ … бүри ябажа, һү һаали дээшэлүүлхэ тушаа бодото …жээнүүдые абаха, һаалишад, малшадта һаадгүйгөөр …лаха арга олгохо ушартай.

…ермэ дээрэхи үдэр бүриин ажалые зүбөөр эмхидхэ-… хажуугаар холын хараатай асуудалнуудые мартажа …охогүй. Илангаяа үнеэдэй тоо олошоруулха, үсхэбэ-…эдэ үлөөгдэхэ шэнжэтэй малые тугал байхаһаань …шо һайнаар харууһалха, тусхай рационоор эдеэлүүл-… байна. Тиин бодото байдал дээрэһээ харахада, үнеэ-… тоо олошоруулха 1972 оной түсэб мүнөө хүрэтэр …шье аймагта дүүргэгдээдүй байһаар. Ахын аймагта …дэйнь тоо нёдондонойхиһоо үсөөрһэн байха юм. …он ажахынуудта гунжадай туғаллаагүй байхада …дые голодоһондо гаргажархиха баримтанууд үзэгдэ-… Эдэ бүгэдэдэ эсэс табиха саг ерээ. Һү ехээр һааха, …ндэ худалдаха гэбэл, үнеэдээл олошоруулха шухала …юм.

…үн олохон ажахынууд гүрэндэ шанар муутай, бага …лигтой һү тушаажа, нилээд гарза хохидолдо ороно. … колхоз, совхозуудай мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд …й тоһолиг дээшэлүүлхэ, үнеэдтэ силос үгэхэдөө кар-…д нэмэлсэжэ, тэжээлдэнь каротин элбэгжүүлхэ хэм-…үдые абанагүй. Тэрэшэлэн һү һаалиин фермэнүүд-…үнэй тоһолиг, шанарые шалгаха лаборатори эмхидхэ-… хэрэгтэ анхарагданагүй.

…973 оной эхинһээ город шадарай аймагуудһаа абта-… һүнэй шэнэ стандарт хүсэндөө орохонь. Тиимэһээ …ынууд тоһоной заводто ямар шанартай, хэды шэнээн …лигтой һү ябуулһан тухайгаа үдэр бүхэндэ мэдээд … , фермэ бүхэндэ лабораторитой болохо ушартай.

…үхэд һаалишад! Малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ бү-…юзна социалис мүрысөөндэ бүгэдөөрэн жагсажа, ССР …ай болон Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойе ажалай … амжалтаар угтаха хэрэгтэ бүхы мэргэжэл шадаба-… зорюулаял.

Аяар холын Татарай АССР-һээ Улаан-Үдын аймагай «Улаан Оронго» колхоздо ерэжэ, орон нютагаа һэлгэһэн залуу басаган Галина Хайрутдинова таһалгаряагүй һаалишанаар ажаллана. Энэ хугасаа соо Галя басаган горитойхон амжалта туйлажа, коллектив соогоо хүндэтэй болонхой. Һаяын мэдээгээр Галина Хайрутдинова үнеэн бүриһөө 1.810 килограмм һү һаажа, түрүү зэргэдэ батаар ябалсана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Галина Хайрутдинова.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Малшадай бүхэсоюзна мүрысөөндэ—үргэн дэлисэ

БУЛТАНДА ҺАЙШААГДАНА

1972—1973 онуудай үбэлжэлгын үедэ малай ашаг шэмэ бүри ехээр абадаг, бэлэдхэдэг болохын түлөө малшадай бүхэсоюзна мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй тогтоолые Захааминай аймагай малшад ехээр һайшаан угтажа абаад, дээшэлүүлэгдэһэн шэнэ уялгануудые абажа байна.

Жэшээнь, «Дружба» колхозой 2-дохи отделениин Баарай шахамал малай гүүртын ажалшадта үгэ үгэе.

САДАЕВ Бадма Дареевич — гүүртые даагша:

— Манай парти, правительствын тогтоолые бидэнэр ехээр һайшаанабди. Манай гүүртэдэ 202 үхэр шахалгада табигдаад байна. Энэ гүүртые октябриин 3-да эмхидхэһэн байгаабди. Ондо ондоо гүүртэнүүдһээ сугларһан мал түрүүшээр мүргэлдэхэ, тэрьедэхэ мүрөө бэдэрхэ зантай байдаг. Тиимэһээ бидэнэр дары хэдэн бүлэг болгожо үсөөрүүлээд, адли шэгнүүртэйнүүдые сугтань байлганабди. Түрүүшын һарада үхэр бүхэн сүүдхэдэ 850 граммаар шэгнүүрээ нэмээгээ. Мүнөө тэдэндэ сенаж үгтэдэг болоо. Бүлеэн уһаар уһалдаг болохомнай. Энээнһээ хойшо сүүдхэ соо мал бүхэн 900—950 граммаар нэмээгдэхэ ёһотой. Һайхан үбһэ, зелёнко эдюулнэбди. Талханай зүйл буйлуулагдажа үгтэнэ. Манай гүүртын малшад Бадма Доржиев, Наталья Данзанова, Мария Бальжанова, Зинанда Шагдурова гэгшэд залуушагуудшье һаа, мал ажалда дадаһан, шадамар, зоримгой хүнүүд юм. Ерэхэ жэлэй нэгэдэхи кварталда эдэнэр малайнгаа тус бүриин шэгнүүрые 320 килограммда хүргэжэ тушааха гэлсэбэ. Энэмнай түсэбһөө нилээд дээгүүр гээшэ! Тиигэжэ бидэнэр оронойнгоо бүхы малшадай үргэн мүрысөөндэ оролсобобди.

БАЛЬЖИНОВ Иван Цыдыпович — «Коммунизмын зам» колхозой «Бүтүү Зэдын» фермые даагша:

— Манай фермэ колхоз соогоо түрүүшье бэшэ юм. Тэжээл буйлуулдаг цехһээ бэлэн тэжээл абажа үшөө шаданагүйбди. Малаа бүлеэн уһаар уһалдаг болоһомнай яһала һайн гээшэ. Малшад тэжээл буйлуулжа, үнеэдтээ үгэдэг юм. Тэжээл буйлуулдаг цехһээ шанагдаһан бэлэн тэжээл (таряанай болон һолоомын холисо) абадаг болоо һаа, һү һаамнай нэмэхэл зэргэтэй. Манай фермын түрүү һаалишад Ольга Бальжанова, Дулма Цыбикова гэгшэд үнеэн бүриһөө мянга холо гаран килограмм һү һаагаа. Энэмнай үшөөл бага гээшэл даа. Аймаг соо 2 мянган килограммһаа дээшэ һү һаадаг һаалишадай тоо олошоронхой ха юм. Манай фермын һаалишад энэ жэл 100 үнеэн бүриһөө 100 тугал абахын түлөө шангаар тэмсэжэ байгаа юм. 123 үнеэнһээ мүнөө 105 тугал абанхайбди. Жэлэй дүүрэтэр үшөө 20 үнеэн лаб туғаллаха юм. Тиихэдээ бидэнэр түл абалгаар һайн дүн харуулжа, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй тогтоолдо харюу болгохо байнабди. Мүн үбэлэй һаранuудта һү һаалияашье дээшэлүүлхээр хараалаабди. Энээнэй тула малаа һайнаар харууһалха, эдеэлүүлхэ талаар шанга хиналтада табиха, бүхы арга боломжонуудаа хэрэглэхэ шухала гээшэ.

НАМСАРАЕВ Цурбо Жамсараевич — «Красный Октябрь» колхозой хонишон:

— Тон ехэ һайшаамаар тогтоол гараба. Бидэ гэр бүлөөрөө энэ үргэн мүрысөөндэ оролсохомнай. Мүнөө үбэл саһа ехэтэй, хүйтэн үбэл болохонь ха. Даб гэбэл лэ Зэдын гол руу шэмэрүүн жабараар сорьёлно. Эртээнһээ эхэ хонидоо хурьгалуулгаяа бэлдэхэ шухала. Манайхин хонидойнгоо намарай хүсые һулаpуулхагүйн тула хамаг оролдолгоёо гарганабди. Үнгэрһэн үбэлжэлгэдэ хурьга абаха түхеэрэлгэ, байраяа саг болзортонь тааруу зохидоор, үбһэ тэжээл хүсэд хүрэхөөр бэлдэһэнэй ашаар «зуутанай» тоодо колхоз сооһоо түрүүшынхеэ оролсоод, хонин бүриһөө 3550 грамм нооһо хайшалһан байнабди. Энэ үбэлшье, илангаяа манай партиин, засаг түрын тогтоолой гараад байхада, малшаднай ехэ мүрысөөндэ оролсобо. Манай ажалай дүн хадаа хурьга абалга, тэдэниие томо тобироор (22 килограммһаа доошо бэшэ шэгнүүртэйгээр) эхэһээнь һалгааха, нооһо хайшалха, томошье, жэжэшье малай тоо толгой хорооxогүй гэһэн гол ушаралнуудһаа гарадаг ха юм. Энэ хадаа эгээл үбэлэй үедэ ямараар ажалланаш, тэрээнһээл дулдыдадаг гээшэ. Тиимэһээ манай отарынхид үбэлжэлгээ һайнаар үнгэргэхэ, хонин бүриһөө хурьга абажа тэнжээхэ, ерэхэ жэл 3,6 килограммһаа доошо бэшэ нооһо хайшалха зорилгонуудые бэелүүлхэ байнабди.

ЯНЬКОВ Григорий Иванович — Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой адуушан:

— Адуун һүрэг гээшэмнай жэлэй дүрбэн сагта бэлшээриһээ тэжээл абажа, хямда сэнтэй мяха үгэдэг гээшэ аабдаа. Тиимэһээ илангаяа унагалха гүүнүүдые үбэлдөө һалхи багатай, бүглүү дулаан газар, жалга, хотогорой хагданда, уһанһаа холо бэшэ газарта адуулха хэрэгтэй. Би арба гаран жэл адуушанаар ажаллажа ябанаб. Энэ жэл 46 гүүнһээ 46 унага абажа тэнжээбэб. Мүнөө 50 гүүтэй болооб. Ерэхэ хабар, зунай үедэ гүүнүүд унагалха. Гүүн бүхэнһөө унага абажа тэнжээхэб. Гүүнүүдые һубайруулангүй, бултыень хээлитүүлхын тула азаргаяа тарганаар байлгаха, ототой үедэнь обёос, үндэгэ эдюулдэгбди.

КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй гаргаһан тогтоолые ехэ һайшаан дэмжээд, энэ ехэ хэрэгтэ хам оролсобоб.

Д. АЮШЕЕВ,
манай корр.

ФРАНЦИИН КОММУНИС ПАРТИИН XX СЪЕЗДДЭ

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет Франциин Коммунис партиин XX съездын делегадуудта, эдэнээр дамжуулан Франциин бүхы коммунистнуудта аха дүүгэй халуун амаршалга хүргэнэ.

Франциин Компарти тоогой талаар улам ургажа, суртал бодолой ба эмхидхэлэй талаар бүри бэхижэжэ, үргэн арад зоной дунда бүри ехэ нүлөөтэй, хүндэтэй болонхой XX съезддээ ерэбэ. Эндэхи коммунистнууд олон жэлэй туршада үнэн сэхээр тэмсэн, ажалшан арадай, хүн зоной ехэ хүндэлэл ба этигэл найдабарида, монополинуудай дарлалтаһаа хохидожо байгаа бүхы хүнүүдэй гүн ехэ хүндэлэл ба этигэл найдабарида хүртөө.

Франциин Компарти обществые демократическа, социалис ёһоор шэнэдхэн хубилгахын түлөө тэмсэлэй амжалта туйлахын тулада хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалшадай нэгэн һаналтай ябуулгын тон шухала удха шанартай байха тухай Ленинэй захяа заабаринуудые баримталан, арад зоной үргэн холбоо барисаа хангаха зорилготой ехэ хүдэлмэри ябуулна. Франциин ажалшад эдэнэй хүсэл эрмэлзэл ба эрилтэ хэрэглэмжые бэелүүлхэ, зүүнэй үзэл бодолтой хүсэнүүдэй хамтын программа хүсэлдүүлхэ найдамтай эмхи гэжэ Компартиие зүбөөр тоолоно.

Франциин Компарти арадуудай хоорондын эб найрамдалай ба хани барисаанай түлөө, Европодохи шахардуу байдал һулаpуулхын түлөө, социальна ондо ондоо байгууламжатай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор харилсан оршохо тухай агууехэ Ленинэй һургаал заабариие бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө сэхэ шууд тэмсэнэ. Франциин Компарти Европодо, бүхы дэлхэй дээрэ амгалан тайбан, аюулгүй байдал хангалгын шухала нүхэсэл гэжэ тоолон, Советскэ Союзай ба Франциин арадуудай хани харилсаае хүгжөөлгэдэ хубитаяа горитойгоор оруулаа, оруулжа байна. Коммунис байгуулалтадаа совет арадай туйлаһан амжалтануудые Франциин коммунистнууд үндэрөөр сэгнэнэ.

Франциин хүдэлмэришэн ангиин интернациональна ёһо заншалнуудта үнэн байдаг Франциин коммунистнууд баатар габьяата вьетнам арадтай, Индохитадай бусад арадуудтай, араб оронуудай арадуудтай, национальна ба социальна харша байдалые буруушаан тэмсэдэг бүхы хүнүүдтэй һаналаа нэгэдэнхэй байһанаа элирхэйлэн харуулна.

Компартинуудай 1969 оной уласхоорондын зүблөөнэй тобшололнуудай үндэһөөр, уласхоорондын коммунис хүдэлөөе улам нягтаруулхын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэн, марксистско-ленинскэ теориие тааруугаар хүгжөөлгэдэ хабаадажа, Франциин Коммунис парти аха дүү партинуудай, уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин хүндэлэлдэ хүртөө.

Хэдэн арбаад жэлэй хамтын тэмсэлээр шалгагдаһан, марксизм-ленинизм, пролетарска интернационализмда үнэн байһанай үндэһөөр бэелүүлэгдэдэг хани барисаанай, харилсаа холбооной бата нэгэдэл КПСС-эй ба ФКП-гэй хоорондо тогтонхой. Хоёр партиин адли хараа бодолтой байһан ушар 1971 оной июльдэ эдэнэй тунхаглаһан мэдүүлгэ дотор дахинаа лаблагдаһан юм.

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет зэргэеэ бэхижүүлхыень, демократиин, амгалан байдалай ба социализмын түлөө тэмсэлдэ хүдэлмэришэн ангиие, бүхы ажалшадые нягтаар элсүүлэн жагсааха хэрэгтээ шэнэ амжалтануудые туйлахыень хани барисаата Франциин Коммунис партида үнэн зүрхэнһөө хүсэнэ.

Франциин ажалшадай дайшалхы манлай — Франциин Коммунис парти мандаха болтогой!

Совет болон француз коммунистнуудай хоорондын, Советскэ Союзай ба Франциин арадуудай хоорондын хани барисаан, харилсаа холбоон мандаха болтогой!

Марксизм-ленинизм мандаха болтогой!

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет.

ФКП-гэй XX съезд дээрэ нүхэр М. А. СУСЛОВАЙ хэлэһэн үгэһөө

М. А. Суслов Франциин Коммунис партиин XX съездын делегадуудта, Франциин бүхы коммунистнуудта совет коммунистнуудай, КПСС-эй Центральна Комитедэй, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй үмэнэһөө аха дүүгэй амаршалга хүргэбэ.

Съезд гээшэ Коммунис парти бүхэнэй ажабайдалдахи ехэ ябуулга болоно. Танай мүнөөнэй съездын өөрсэ талань юуб гэхэдэ, бүхы дэлхэй дээрэхи шахардуу байдалай эли бодо зөөлэржэ байһанай, Франциин хүдэлмэришэнэй ба демократическа хүдэлөөндэ болоһон хубилалтануудай, тусхайлан хэлэбэл, танай орон доторхи зүүнэй үзэл бодолтой хүсэнүүдэй нэгэдэл бэелүүлхэ хэрэгтэ түрүүшын амжалтануудай туйлагдаһанай үндэһөөр тохёолдоһон политическэ шэнэ оршон байдалда үнгэржэ байна.

Уласхоорондын харилсаанай хүгжэлтын шухала, харюусалгатай үеые үзэжэ байнабди. Советскэ Союзай, мүн социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронуудай гадаадын политикын эдэбхитэй шууд ябуулгануудай үндэһөөр, коммунистнуудай, демократнуудай, уласхоорондын хэрэгүүдтэ үнэн зүб бодолтойгоор хандадаг бүхы хүнүүдэй оролдосотой нэтэрүү тэмсэлэй үндэһөөр, амгалан харилсаатай байха тухай ленинскэ ёһо гурим улам ехээр дэлгэрэн мандажа, социальна ондо ондоо байгууламжатай оронуудай али али талада ашатай туһатай харилсаа холбоо бэелүүлхэ гэһэн хүсэл эрмэлзэл улам бэхижэжэ байнхай.

М. А. Суслов Европо түбидэ боложо байгаа зарим тэды хубилалтанууд тухай дурдаад, Советскэ Союз Франци хоёрой хоорондын харилсаанай саашанхи хүгжэлтэ ба гүнзэгырэлгэдэ һайнаар нүлөөлжэ байһан тухай тэмдэглэбэ.

Дэлхэй дээрэхи амгалан байдалда, социализмын хэрэгтэ зүридэг, империализмда туһа хүргэдэг Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй ябуулгануудые КПСС-эй делегациин толгойлогшо шүүмжэлбэ. Хитад тушаа манай баримталдаг гол хараа бодол КПСС-эй XXIY съездын шиидхэбэринүүд дотор элеэр тодорхойлогдонхой. Советскэ Союз Хитадай Арадай Республикатай харилсаагаа заһаруулхые хүсэнэ. Гэхэ зуура, коммунизмда харша, совет байгуулалтада харша Пекинэй ябуулгануудта эрид шанга харюу үгэдэг байгаабди, үгэхэшьебди, марксистско-ленинскэ һургаалые сэхэ шууд хамгаалхабди гэжэ М. А. Суслов һануулба.

Дэлхэйдэхи шахардуу байдалай зарим тэды һуларжа байһые тэмдэглээд, М. А. Суслов иигэжэ хэлээ: бидэнэр, коммунистнууд, уласхоорондын оршон байдалые байһан сооонь сэгнэдэгбди, дэлхэй дээрэ амгалан байдал батаар тогтоохын түлөө үшөөл удаан саг соо, эрид шууд тэмсэхэ ушартай байһанаа эли тодоор ойлгонобди. Дэлхэйн зарим районуудта американ империалистнуудай ба тэдэнэй дахуул туһамаршадай эзэрхэг түримхэй ябуулга хэгдэжэ үргэлжэлһөөр. НАТО-гой генералнууд буу зэбсэгүүдые бүри ехээр түхеэрхэ гэжэ һанаашална. Коммунизмда харша хорото ябуулгануудаараа оршон байдалые шахардуу болгодог фашис ба демократида харша этэгээдүүд дэлхэйн хэдэ хэдэн оронуудта үшөөл бии. Тиимэһээ шахардуу байдалай һуларалгые эдэ хара хүсэнүүдэй зүгһөө хойшо татуулхагүйн түлөө, бата бэхи эб найрамдалай, уласхоорондын харилсаа холбооной түлөө бүри эдэбхитэйгээр тэмсэхэ зорилго бидэ бүгэдын урда табигдана, — гэжэ М. А. Суслов хэлэбэ.

М. А. Суслов Совет Социалис Республикануудай Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе үргэнөөр тэмдэглэжэ байгаа Совет оронойнгоо ажалшадай амжалтанууд тушаа саашадаа тодорхойгоор тогтоо. Манай орон хүгжэлтын шэнэ шанартай зорилгонуудые бэелүүлжэ эхилээ. Ниитын хүгжэлтын ямаршье шэглэлые абаад үзэбэл, хаа хаанагүй гансашье тоо хэмжээнэй бэшэ, мүн шанарай талаар хубилалтануудай боложо байхые харанабди. КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүд дотор тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, манай орон дотор хүгжэлтэ түгэс социалис общество байгуулагданхай. Энэмнай — үнгэрһэн хэдэн арбаад жэлэй туршада манай арадай ябуулһан асари ехэ тэмсэлэй, туйлаһан илалтануудай бодото үрэ дүн болоно.

Советскэ Союзай оршон мандажа байгаа 50 жэл манай олон үндэһэ яһатанай обществын нэгэдэлые батадхаа. Энэ үе соо түүхэтэ шэнэ хани нэгэдэл — совет хүнүүдэй хани нэгэдэл мүндэлэн бэхижэһэн байна. Манай орон дотор национальна асуудал амжалтатайгаар шиидхэһэн ушар, ССР Союзда нэгэдэһэн арадуудай, түүхэдэ урдань үзэгдөөгүй бата хани барисаан дэлхэйн хүгжэлтэдэ революционно үрэ түгэсөөр нүлөөлнэ.

Манай дотоодын хэрэгүүд тухай хэлэхэдээ, хүгжэлтынгөө үшөө нэгэ шухала шэнжэ тухай тэмдэглэнгүй үнгэржэ болохогүй байна. Ороной экономико, ажалша олониитын баян дэлгэр байдал — саг үргэлжэ хүгжэжэ байдаг хэмжээн мүн. Энэ саг үргэлжын хүгжэлтэ дэбжэлтэ — совет обществын, социалис байгуулалтын тон булюу байһанай гэршэ болоно.

Үшөө хүсэд шиидхэгдээгүй асуудалнуудай манда бии байһаниинь элитэ. Партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүд дотор ямар ехэ даалгабаринуудай хараалагдаһые мэдэнэт. Манай партийна программа саашанхи бүри ехэ зорилгонуудые харааланхай.

Мүнөө үгы байһан юумэн үглөөдэр заабол бии болохо гэжэ совет хүнүүд мэдэнэ. Эдэнэр манай партида этигэдэг, юундэб гэхэдэ, КПСС дэмы талаар юумэ хэлэдэггүй гэжэ бодото байдал дээрэһээ мэдэхэ болонхой. 14,7 миллион коммунистнуудтай, арад зонтой нягта холбоотой манай парти этигэл түгэс урагшаа дабшана.

КПСС-эй делегациин толгойлогшо үгынгөө түгэсхэлдэ иигэжэ хэлээ: манай партинууд таби гаран жэлэй турша соо революционно нэгэдэмэл жагсаалаар дабшана, капитализмын тохёолдууһан хашаланта байдалһаа хүн түрэлтэниие сүлөөрүүлхын түлөө, гэгээн гэрэлтэ ерээдүйн түлөө — социализм болон коммунизмын түлөө орон бүхэндөө, өөһэд өөһэдын онол аргаар тэмсэнэ.

Марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын хэлбэришэгүй гол ёһонуудые үндэһэ болгон баримталдаг манай партинуудай хоорондын хани барисаан саашадаа улам бэхижэхэ, хүгжэхэ гэжэ этигэдэгээ элирхэйлэн мэдүүлхыемни зүбшөөгыт!

М. А. Суслов Франциин Коммунис партиин XX съезддэ КПСС-эй ЦК-гай эльгээһэн амаршалгые үгынгөө түгэсхэлдэ соносхобо.

Нүхэр М. А. Сусловай үгэ хэлэхэдэ, делегадууд тон анхаралтайгаар шагнажа, оло дахин нэрьемэ альга ташалгаар угтаа.

КПСС-эй ЦК-гай делегациие толгойлогшо, КПСС-эй ЦК-гай даалгабаряар Владимир Ильич Ленинэй скульптурые — мэдээжэ совет скульптор Л. Е. Кербелиин зохёолые ФКП-гэй Центральна Комитедтэ дамжуулба. Тиихэдэнь зал соо байгшад дахинаа нэрьемэ шангаар альга ташаа.

(ТАСС).

СССР-эй ВДНХ-да Россин Федерациин үдэрнүүд үнгэргэгдэжэ эхилээ

Советскэ Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулжа, СССР-эй ВДНХ-гай дэргэдэ союзна республикануудай үнгэргэжэ байгаа үдэрнүүд хани барисаанай ба бата нэгэдэлэй гайхамшаг һайндэр болоно. Эндэ арбан дүрбэн аха дүү республикын үдэрнүүд үнгэргэгдөөд байна. Манай агууехэ Эхэ ороной туйлалтануудтай һайндэрэй урда тээ танилсаха энэ ехэ харалгын эстафетые Россин Федераци декабриин 14-дэ, алдарта ойн баярай урда тээхэнэ угтан абаба.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ

…збегэй, Туркмениин, …кигай, Киргизэй, Азер…жанай, Грузиин, Арме…, Молдавиин союзна …бликануудай олон кол…тууд, совхозуудай хү…эришэд, хүдөө ажахын …изаторнууд ба мэргэ…д, «Сельхозтехникын», …дхэлэй, уһанай ажахын …анспортна эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, тэрэшэлэн партийна, соведүүдэй, профсоюзна ба комсомолой органуудай хүдэлмэрилэгшэд хлопок, ороoһо таряа, саахарай свёкло, сай ба газар тарялангай бусад продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилжэ, гүрэндөө худалдажа, ехэ амжалтануудые туйлаһанай түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар ССР Союзай орденууд болон медальнуудаар шагнагдаба.

Ургаса хуряалгада эдэбхитэйгээр хабаадаһан городуудай, промышленна түбүүдэй предприятинууд болон барилгануудай хүдэлмэришэд, комсомолшууд, студентнэрэй отрядуудай залуушуул шагнагдагшадай дунда бии.

Малшадай Бүхэсоюзна мүрысөөндэ — үргэн дэлисэ!

ХЭЛЭҺЭНДЭЭ ХҮРЭХЭ, ЗОРИҺОНОО АМЖАХАБДИ

Хүдөө ажахые саашадань улам хүгжөөхын тула парти болон правительствамнай ямар ехэ оролдолго гаргана гээшэб. Энэ эхилээд байһан үбэлэй сагта малай ашаг шэмэ бүри ехээр абахын, бэлэдхэхын түлөө; ерэхэ 1973 ондо орооһо болон газар тарялангай бусад продуктнуудые мүн лэ ехээр үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ тушаахын түлөө хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай тогтоолнуудые КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, ВЦСПС болон ВЛКСМ-эй ЦК удаа дараалан тунхаглаба.

Эдэ тогтоолнуудые манай колхозой малшад, механизаторнууд, бүхы ажалшад ехэ хүндэтэйгөөр, халуунаар хүлеэн абаа. Эдэ документнүүдэй гүнзэгы удха шанарые ойлгоһон колхозоймнай гэшүүд энэ ехэ мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоһоноо мэдүүлээд, ажал хэрэг дээрээ шэнэ амжалта туйлахаар зориглжобо. Тиигэхэ уялгатайшье. Аймаг соо, республика соо, орон дотор соносхогдоһон хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй социалис мүрысөөндэ манайхид оролсоһон лэ байдаг, шадал зэргээрээ һайн үрэ дүн туйлаха, абаһан уялгануудаа хүсэндэнь хүргэхэ гэжэ оролдодогшье.

Үнгэрһэн түсэбтэ наймадахи табан жэлэй туршада урдаа табигдаһан зорилгонуудаа яһала гэмгүйгөөр бэелүүлээ һэмди. Ажалай Улаан Тугай орденоор манай колхозой шагнагдаһан ушар ажалаймнай үрэ дүнгые гэршэлжэ үгэнэ гээшэ ааб даа. Юһэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлынь барагдаба. СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абаһан уялгануудай хэр дүүргэлтэ болоһые согсолхо саг тулажа ерээ. Энэ түүхэтэ һайндэрые мэнэ тэмдэглэхээ байхадаа, эдээн тушаа ехэ хөөрэлдөөн болохо байһаниинь дамжаггүй

Жэлэй дүн хаража үзэхэдэ, малшаднай нилээд эршэ зоригтойгоор хүдэлөө гэжэ тэмдэглэхээр. Энэ жэлдэ гүрэндэ 18.400 центнер һү тушааха түсэбтэй һэмди. Декабриин түрүүшын үдэрэй байдалаар 1410 центнерээр тэрэ хараагаа үлүүлээд байгаа һэмди. Тиихэдэ 4528 центнер мяхан бэлэдхэлэй пунктда тушаагданхай. Жэлэй барагдатар үшөө 500 центнер ябуулагдаха. Ихэлээрээ жэлэйнгээ даабарие 300 гаран центнерээр үлүүлэн дүүргэжэ шадаха байнабди. 300 мянганай орондо 352 мянган үндэгэн бэлэдхэгдээ. Нооһо тушаалга урагшагүйдөө. Долоон лэ центнер нооһон түсэбтэмнай дуташоо һэн.

Сагай уларил хүндэ хүшэр байжа, ехэ дайдын эдеэшэнтэжэ байһан шэниисэ, хартаабха, кукуруза эртын хюруунда сохигдоо. Тэрэнһээл уламжалан, гектар бүриһөө 13,9 центнер орооһото ургамалнуудые хуряаха уялгаяа бэелүүлжэ шадаагүйбди. 1,2 центнер дутаа. Гэбэшье гүрэндэ орооһо худалдаха жэлэйнгээ түсэб үлүүлэн дүүргэһэн зэргэтэйбди.

Ниитын адууһа мал үсхэбэрилхэ жэлэй түсэб бүхы түрэлнүүдээрнь мүнөө дүүргэөд байнабди. Энэмнай манай эрхэ байдалда ехэ шухала, шиидхэхы шанартай амжалта болоно.

Ерэхэ жэлдэ — юһэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ амжалтаяа бүри арьбадхаха, уялгатайбди. Арга боломжошье бии. Энэ зорилгоёо бэелүүлхэ таладамнай Бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай абаһан тогтоолнууд ехэл хүсэтэйгөөр нүлөөлхэ байһаниинь элитэ.

Гэхэтэй хамта ямар нэгэн тогтоол, захяа заабари хүлеэгээд бидэ һуугаагүйбди гэжэ хэлэхэ болоноб. Ушарынь хадаа манай ажахын үхэр мал түргэн зуура түлжүүлдэг, шахан таргалуулдаг малшадай коллективүүд үбэлэй һаранууд туршада харууһалжа байһан малайнгаа толгой бүриин шэгнүүрые хоног бүхэндэ мянган граммаар нэмээжэ байхабди гэжэ социалис уялга үбэлжэлгын хаһын эхилхын урдуур абаа һэн. Тэрэ уялгамнай КПСС-эй обкомоор дэмжэгдээ, малшадай республиканска мүрысөө үүсхэгшэд гэһэн харюусалгата нэрэтэй болоо һэмди.

Республика дотороо иимэ мүрысөө дэлгэрүүлгэдэ эхи табиһан туладаа шангахан лэ хүдэлхэ, шадамараар ажалаа эмхидхэхэ уялгатай бологдоо бэзэ. Тэрэнь мэдээжэ. Уялга абаһанһаа хойшо һараһаа үлүүтэй саг үнгэршэбэ. Малшадаймнай ажал хэрэг яһала һайн гэжэ хэлэмээр. Ноябрь соо шахалгада байһан 217 үхэр гүрэндэ тушаагдаа. Толгой бүринь дунда зэргээр 382 килограмм татаһан байна. Тушаагдаһан малай 73 толгойнь тус тустаа 400-һаа дээшэ килограмм болоо.

Үхэршэд коммунистнууд Иннокентий Николаевич Демин, Кузьма Филиппович Шелехов, комсомолец Владимир Попов гэгшэд энэ үедэ һайн амжалта туйлаа. Тэдэнэрэй шахамалнуудай толгой бүхэнэйнь хоног бүри 1032—1035 граммаар мяхажажа байгаа бшуу. Үхэр шахагшаднай энэл янзаараа саашадаа хүдэлхэ, ажалайнгаа эршые заахаҺшье һуладхахагүй байха.

Һү һаалиин фермэнүүдэй коллективүүдэй малшад баһал урматай ажаллажа байна. Түнхэнэй отделениин һаалишад бүгэдөөрэн энэ жэлэй арба һарын туршада хүдэлөөд байхадаа, хоёр мянганай дабаа гаталһан байха юм. Хоёр мянганһаа дээшэ килограмм һү үнеэн бүриһөө һааһан һаалишаднай мүнөө 22 болоод байна. Харин урда жэлнүүдтэ 6—7 хүнһөө дээшэ шортоо гаража үгэгшэгүй бэлэй. Тиихэдэ һү һаалгаар аймагай чемпион гэжэ сууда гараһан Таисия Демидовна Андриевская арба һарын дүнгөөр үнеэн бүриһөө һү абалгаяа дунда зэргээр 2753 килограмм болгоод байгаа һэн. СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе һайндэрлэхэ жэлдэ гурба мянгатанай зэргэдэ жагсахал байхаб гэжэ мэдүүлэнхэй.

Имэшүү олон жэшээнүүдые манай ажахын байдалһаа дурдажа боломоор. Теэд бэеэ үлүүсэ магтаһанай хэрэг үгы хаш. Һайнаар хүдэлхэ арга боломжо бии ха юм даа. Арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэхын тула али бүхы хэмжээ абаха, социалис мүрысөө эмхидхэхэ арга дүршэл улам нарижуулан һайжаруулха, малшадтаа ажаллахадань таатай зохид эрхэ байдал байгуулха гээшэ колхозой правлениин, парткомой үдэр бүри анхарха хэрэгынь болоно бшуу.

Малшадаа, механизаторнуудаа, бүхы колхозниигуудаа Бүхэсоюзна мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр, зоригжол түгэсөөр хабаадалсуулхын тула бидэ ажахы доторoo эмхидхэгдэдэг социалис мүрысөөнэй, моральна болон материальна урмашуулгын гуримые дахин наринаар хаража үзэхэ, мүнөө сагай эрилтэдэ тааруу, улам хүсэтэй болгохо уялгатайбди. Мүнгэн шан, бэлэг, улаан туг, вымпел барюулга, нэрэ солыень магталга, бүгэдэндэ соносхолго гэхэ мэтын хэмжээнүүд хаанашье хэрэглэгдэжэ байдаг. Манда үлүү ондоо юумэн юун байхаб даа. Зүгөөр тэдэ хараалһан, хэлэһэн, найдуулһан зүйлнүүдээ саг соонь бүтээхэл хэрэгтэй.

Малшадай мүрысөөнэй дүн һара бүхэндэ согсологдожо байдаг. Һарын, жэлэй дүнгүүдээр илагшад материальнаар урмашуулагдадаг, магтаал суудa хүртэдэг. Жэшээнь, жэлэй туршада үнеэн бүриһөө гурба мянганһаа дээшэ һү һааһан һаалишанай нэрэ, обог, хэдэг хэрэгынь ажалай алдар солын дэбтэртэ бэшэгдэхэ, 200 түхэригөөр шагнагдаха байна. Тиихэдэ 2000 килограммһаа дээшэ һү үнеэн бүриһөө һаагаад байбалнь, тэрэ хүндэлэлэй дэбтэртэ мүн лэ бэшэгдэхэ, курортдо ошохо миинтэ путевкоор гү, али 120 түхэригөөр шагнагдаха зэргэтэй.

Колхозойнгоо бүхы ажалшадые Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадуулха, тиихэдээ һайн, бүри һайн амжалта туйлаха арга тогтоохо зорилгоор правлениин, парткомой, профсоюзай болон комсомолой организацинуудай ябуулжа байһан эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэриин һанаһанда хүрэмөөр байхын тула оролдохо уялгатайбди.

Л. ТРОФИМОВ,
Түнхэнэй аймагай Ажалай Улаан Тугай ордентo «Сибиряк» колхозой парткомой секретарь.

ТҮРҮҮШҮҮЛҺЭЭ ГЭЭГДЭХЭГҮЙБДИ

Краснодарай хизаарай таряашад болон механизаторнуудай шэнэ үүсхэлые бидэнэр халуунаар дэмжэнэбди. Бидэнэй гол баялиг таряан ажал юм. Барагдажа байгаа жэлэй ямар байһан тушаа эндэ дурдахагүйб. Энэнь бултанда мэдээжэ. Хараалһан ургасаяа бултыень абажа шадаагүй байбашье, гүрэнтээ гүйсэд тоосообди. Бүхыдөө Эхэ оронойнгоо амбаарта энэ жэлэй ургасын дээжэһээ 20 мянган центнер эрхим һайн орооһон тушаагдаа.

Манай механизаторнууд, таряашад болон бүхы хүдэлмэришэд байгаалиин бэрхэшээлтэ үеын шанга шалгалтада орожо, совет эрдэмэй туйлаһан агротехникэ, ажалай һайн эмхидхэл, эршэ зоригой ашаар гектар бүриһөө 12,3 центнер орооһо таряа, 18,7 центнер үбһэ, 244 центнер куузику хуряажа абаа. Зарим участогууд дээрэһээ бүришье ехэ ургаса хуряагдаһан байха юм. Жэшээнь, Т. Д. Калашниковай хүтэлбэрилдэг тракторна 4-дэхи бригадын гэшүүд гектар бүриһөө 16,9 центнер орооһото ургамал хуряагаа. Энэнь аймаг соогоо эгээн ехэ ургаса болоно. Тиихэдэ үнинэй луговод М. М. Максимовай хүтэлбэрилдэг звеногой коллектив га бүриһөө 19 центнер һайхан үбһэ сомо͡жо абаа. Эдэ жэшээнүүд юу харуулнаб гэхэдэ, байгаалиин шэг шарай адуулжа байнгүй, гектар бүриингөө үрэжэл дээшэлүүлхэ хэрэгтэ үнэн зүрхэнһөө оролдодог, агротехникэ зүбөөр хэрэглэдэг, ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ шададаг бригада, звенонуудта ямаршье жэлдэ үндэр баян ургаса абтаха гэжэ гүйсэд гэршэлнэ.

Кубаниин таряашад, механизаторнуудай һайн һайхан шэнэ үүсхэлэй гол удхань хадаа юһэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ орооһо таряа болон бусад ургамалай үндэр баян ургаса ургуулжа, гүрэндөө элбэгээр худалдаад, арадай ажахын түсэб, социалис уялгануудаа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхэ хэрэгтэ зорюулагдана.

Манай таряашад, механизаторнууд, мэргэжэлтэд болон бүхы колхозниигууд Краснодарай хизаарай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй үүсхэлые бригада, звенонуудтаа зүбшэн хэлсээд, бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадаха гэжэ шиидээ. Энэ жэлдэ дутуу абаһан таряагаа 1973 ондо хүсэлдүүлхэ, гүрэндөө бүри ехэ орооһо худалдаха гэһэн уялга абаба. Гектар бүриһөө 16,6 центнер орооһон абтаха гэхэ гү, али бүхыдөө 110 мянган центнер таряа хуряажа абахабди.

Абаһан уялгаяа нэрэтэй солотойгоор бэелүүлхын тулада ажахыдамнай юун хэгдээб, хэгдэжэ байнаб? Үндэр баян ургаса абаха гэжэ шиидэбэл, нэн түрүүн хабарай, намарай паар ехээр хахалха, һайн шанартай сортовой үрэһөөр тарилга хэхэ, тарилгын талмайнуудые зүбөөр хубаарилха гэхэ мэтэ агротехникын эрилтэ наринаар сахиха хэрэгтэй бшуу. Тиимэһээ бидэ эдэ асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулдагбди. Ерэхэ жэлэй тарилгада 16000 центнер үрэһэн сэбэрлэгдэжэ, гүрэнэй инспекцидэ булта шалгагдаа. Бүхы үрэһэмнай нэгэдэхи, хоёрдохи классай юм. Тиихэдэ 4000 гектар паар хахалагданхай. Ерэхэ жэлдэ орооһото ургамалай эзэлхэ талмай урда мэтэ, 6900 гектарта байха. Гэхэ зуура, обёос, ешмээнэй талмай зарим тэды үргэдхэхэ гэжэ хэлсээбди. Юуб гэхэдэ, элитнэ сортын обёос, ешмээн ургуулжа, гүрэндэ ехээр худалдаха даабаритайбди. Тиихэдэ зеленкын талмай хороогдожо, орондонь олон жэлэй ногоо (хүсүүг үбһэ) ехээр тарихабди. Жэшээнь, хүсүүг үбһэнэй эзэлдэг талмай 246 гектараар үргэдхэгдэжэ, 1200 гектарта хүргэгдэхэ. Энэ ургамалай үндэр баян ургаса үгэдэг, амта шэмэтэй байдагыень колхозоймнай гэшүүд һайн мэдэхэ болонхой. Хүсүүг үбһэ бидэ хэдэн жэл удаагаар ургуулжа, тогтууритай баян ургаса хуряадагбди. Энэ жэлдэ тэрэ үбһөөр 1500 центнер гурил татажа абаабди.

Гектар бүриин үрэжэл дээшэлүүлхэ хүдэлмэри лугомелиоративна отрядта даалгагданхай. Тус отрядые үнинэй механизатор И. Г. Гусляков хүтэлбэрилдэг. Габшагай хоёр һарын эхилһэнһээ хойшо таряалан, нуга сабшалан дээрэ 8000 гаран тонно наг шэбхэ гаргагдаад байна. Хоёр һарын туршада 10000 тонно шэбхэ гаргаха түсэбөө һалар дүүргэхэбди. Тэргэтэй «Беларусь» түхэлэй 8 трактор үдэр бүри 170—200 тонно наг шэбхэ поли, сабшалан дээрэ гаргажа тараана. Энэмнай ерэхэ жэлдэ орооһото болон бусад ургамалай баян ургаса абаха хэрэгтэмнай өһотойл түлхисэ болоно үгэхэ байһаниинь мэдээжэ.

Колхоздомнай ябуулагдажа байгаа ажал хэрэг ерэхэ жэлдэ үндэр баян ургаса ургуулха түсэб бодотоор бэелүүлхэ гэһэн нэгэл зорилгодо шэглүүлэгдэнхэй.

С. ХАМНИГАНОВ,
Мухар-Шэбэрэй «Загаанский» колхозой главна агроном, колхозой партийна бюрогой гэшүүн.

Манай фото-корреспондент Ц. Цыренжаповай буулгаһан энэ фото-зураг дээрэ Улаан-Үдын аймагай «Коммунизм» колхозой үнинэй һаалишан Мария Доржиевна Пурбуевае харанат. Энэ нүхэрнай жэл бүхэндэ горитойхон амжалта туйлажа, гансашье ажахы дотороо бэшэ, мүн аймаг соогоо холуур суурханхай юм. Һаяын мэдээгээр Мария Пурбуева жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө 2700 килограмм һү һаажа, хараалагдаһан даабаряа сүм бэелүүлээ.

ТАРИЛГА ХЭГДЭҺЭН САБШАЛАН, БЭЛШЭЭРИ

СССР-эй хүдөө ажахын гол шухала илгаань гэхэдэ, тэрэнииe холын хараатайгаар түсэблэдэг байна. Таряашад гансахан энэ жэлэй ургаса тухай бодомжолхо бэшэ, харин үглөөдэр хэхэ юумэеэ саг үргэлжэ харалсадаг байха юм. Орон дотор газар һайжаруулха ехэ хүдэлмэри ябуулагдана, найдамтай ургаса абаха уһалууриин газар үргэдхэгдэнэ. Таряашад мүн сабшалан, бэлшээри тухайгаа анхарна.

СССР дотор сабшалан, бэлшээри хэдэн зуу мянган гектар эзэлнэ. Тэрэнэй ехэнхинь малшадта сэгнэшэгүй ехэ тэжээл хайрлана. РСФСР-эй Хара хүрьһэтэ хизаарай таряашадай жэшээ дээрэһээ сабшалан болон бэлшээриин үрэжэл дээшэлүүлхэ тухай агроном Александр Пятунин хөөрэжэ үгэбэ.

ТАРЯАШАДАЙ УГ ЗАЯАНАЙ БАЯЛИГ

Россиин уужам нуга голнууд хүнүүдтэ баяр түрүүлдэг, үнэн сэдьхэлһээ тэрээгээр омогорходог. Нуга голнууд гансахан гоё һайханаараа сэгнэгдэдэг бэшэ. Тэрэ хэтэдээ хүдөөгэй ажалшадта аша туһатай байдаг. Тэрээнгүйгөөр мүнөөшье хүдөө ажахые хүгжөөхэ аргагүй. Колхоз болон совхозууд орооһо таряанай ургаса дээшэлүүлжэ, тэжээл ехээр абадаг болоно. Зүгөөр орооһо таряанһаа гадна, малда үбһэ ногоо, «витаминай цех» хэрэгтэй ха юм. Элдэб зүйлэй ногоотой гол дээрэһээ үнеэд бэедээ, һү шэмэдээ хэрэгтэй бүхы протеин, кальци, фосфор, каротин гэхэ мэтые хүртэнэ бшуу. Һайн ургасатай нэгэ гектар бэлшээри 4—5 үнеэдтэ табан һара соо атарлаха «столовонь» болонол. Һайжаруулагдамал бэлшээри, сабшалан дээрэһээ абтаһан тэжээлэй өөрынь үнэ сэн орооһо таряанай, корнеплодуудай, кукурузын силос болон хартаабхаһаа нилээд доогуур байха юм.

Эндэ һайн сабшалан, һайжаруулагдамал бэлшээри тухай хэлэгдэһэниинь элитэ ааб даа.

Түбэй Хара хүрьһэтэ талада — Белгородой, Воронежэй, Курска, Орловско, Тамбовско, Липецкэ областьнуудта сабшалан, бэлшээринь хоёр миллион гаран гектар гэхэ гү, али бүхы газарайнь 15—20 процентнь болоно бшуу. Зүгөөр һүүлэй арбан жэлдэ, хура бороотой сагта ургаса ногоонь гектарай 25—30 центнерһээ үлэнэгүй, ган жэлдэ—бүри доогуур.

НУГАЯА ЯАЖА ҺЭРГЭЭХЭБ, ҺАЙЖАРУУЛХАБ

Дон мүрэнэй дундуур Павловска сабшалан, бэлшээриин туршалгын поли бии юм. Тэрэниие дүшөөд жэлэй туршада хүдөө ажахын эрдэмэй доктор, мэдээжэ селекционер, РСФСР-эй габьяата агроном Михаил Иванович Ненароков хүтэлбэрилнэ. Эгээн лэ ойрын жэлнүүдтэ үһалагдадаг ба үһалагдадаггүй һайжаруулагдамал бэлшээритэй болохын хажуугаар, хэдэн зуу мянган гектар бага сага үбһэ сабшадаг, хабар эртэһээ намар орой болотор малаа адуулдаг хээрынгээ бэлшээри гуримтай болгохо хэрэгтэй. Тиимэһээ нэн түрүүн мал адуулгые гуримшуулха болоно. Аргынь оложо, бэлшээриингээ ядахадаа арбанай нэгэ хубиие тусхай түсэбэй ёһоор амаруулха, жэл хахад мал адуулангүй байжа, түрүүшын жэлдэ ногоонойнь үрэһэеэ гүбиһэн хойно сабшажа абахада болохо. Юрэдөө зургаа долоон жэл болоод лэ бэлшээриин ногоондо үрэһэеэ гүбихэ арга олгохо шухала. Намартаа газарай хүрэхэһөө 30—35 үдэр урид мал бэлшээхэеэ болихо ушартай. Бэлшээреэ нигэжэ амаруулхада, үрэһыень тараалгахада хүрьһэниинь үтэгжэжэ, ногооной ургаса дээшэлүүлнэ, үрэжэлынь хоёр-гурба дахин ехэ болгоно бшуу.

Нуга голой ашаг үрэ дээшэлүүлхэ талаар «Путь к коммунизму» колхозой дүй дүршэл элеэр харуулжа үгэнэ. Эндэ зарим бэлшээри дээрэ мал бэлшээнгүй байжа, буртаг ногооень усадхаад, хүрьһыень дискээр элдүүрилжэ, олон жэлэй ногооной үрэһэ тарижархина. Урдань хубхай байдаг бэлшээри эрид һайжарна. Мүн имэрхүү үрэ дүн Түбэй Хара хүрьһэтэ талын бусадшье ажахынуудта туйлагдаһан байна.

Энэ үрэжэлтэ баян дайдада хэдэн зуу мянган гектар газарые жалга жаама эзэлнэ. Хэрбээ энэ хооһон газарые һайжаруулбал яахаб?

Михаил Иванович Ненароков игэжэ хөөрэнэ.

Жалга жаамада ногоо ургуулха гээшэ уһа мүрэнэй захаархи газар хэрэглэхэдэл адли тэжээл элбэгжүүлхэ ехэ арга мүн. Нэн түрүүн нуга голнуудаа һайжаруулха, һайжаруулагдамал бэлшээри түхеэрхэ хэрэгтэй, тарилга хэхэ бэлшээриин ногооной үрэһэ бэлдэхэ болоно. Эдэ асуудалнуудые шиидхэхэ гэжэ хэдэн жэлдэ оролдожо байнабди.

Өөһэдынгөө нүхэдтэй Михаил Ненароков олон ондоо туршалгануудые хэһэн байна. Олон жэлдэ үсэд нэтэрүүгээр оролдоһоной ашаар хээрын ногооной 11 сортын үрэһэ бии болгоо. Эндэ хүсы, костёр безостый, голой тимофеевкэ, лисохвост гэхэ мэтэ ногоонуудай шэнэ сортнууд бии болгогдоо.

— Мүнөө бидэнэр олон зүйлэй, олон сортын ногоонуудай үрэһэтэй болоод байнабди,— гэжэ эрдэмтэ мэдүүлбэ.—Түбэй Хара хүрьһэтэ талын таряашад богонихон болзорто сабшалан, бэлшээреэ баян хэшэгтэй болгохо аргатай.

ҮРГЭН ДЭЛИСЭТЭЙГЭЭР

Хара хүрьһэтэ талын бүхы областьнуудта олон жэлдэ хэрэглэхэ һайжаруулагдамал бэлшээри түргэнөөр байгуулха зорилго табигданхай. Гансал воронежэйхид 1975 он болотор 40 мянган гектар бэлшээри үтэг болгохо юм. Мүнөө бүхы хизаар дотор хаалта боолто бодхоогдожо, сооргол тогтоогдожо, газар уһалха техникэ жолоодохо хүнүүд һургагдажа байнхай. Колхоз болон совхозуудта механизаторнуудай мелиоративна отрядууд тэжээл бэлэдхэжэ абаха бригада болон звенонууд эмхидхэгдэнэ. Тэдэндэ газар, машинанууд даалгагдана. Луговодуудые урмашуулха гуримууд тодорхойлогдоно. Белгородой областьдо байгша ондо 100 шахуу оньһожоруулагданхай иимэ отрядууд байгуулагдаа. Липецкэ областьдо хоёр жэлэй урда тээ эмхидхэгдэһэн тэжээл бэлэдхэхэ бригада болон звенонууд мүнөө жэл даалгаһан газартаа 1000 тонно ... миагай уһа оруулаа.

Павловск (Дон дээрэ) ... до ногооной үрэһэ бэлдэ... дүүрэн ерэнэ. Бэшэгшье ... олон. Бэшэ бүхэниинь ... ной үрэһэ эльгээхые гүй...

— Таримал нуга бэлшээри... тэй болохын түлөө манай на... ха хүдэлмэрилэгшэд ... оролдоно,—гэжэ доктор Ненароков хэлэбэ.—Элдэб хүрьһэ... тэй, майла, уһанай захын газарта, һайжаруулагдамал ... шээридэ хайшан гээд ногоо... үрэһэ тарихаб, ямар агротехникэ хэрэглэхэб гэһэн олон туршалга хэгдэһэнэй ... зүбшэл үгтэхэ байна. Мүнөө бидэнэр оронойнгоо 58 областьд болон республиканууд... үрэһэ эльгээнэбди. Манай сортнуудаар социалис нэгэдэлэй гүрэнүүдэй агропромуудшье һонирхоно. Үнгэрһэн жэлдэ Павловскаһаа суперэлитнэ ... үрэһэн ГДР, Чехословаки, Венгри, Румыни, Монгол Арадай Республика эльгээгдээ.

1970 ондо Павловска таримал нуга үргэдхэгдэжэ, 700 гектар нэмэжэ үгтөө. Хэрбээ урдань Ненароковой багаһаа коллектив луговодуудта 25—40 центнер суперэлитнэ үрэһэ үгэдэг байгаа һаа, нёдондо — 200 центнер эльгээгээ, байгша ондо—300 центнертэ хүргэ... Хойшодоо жэлдэ 500 центнер хүрэтэр үрэһэ абаха хүсэлтэй. Область бүхэндэ селекционернүүдтэ туһалха үрэһэнэй ажахынууд, станцинууд байгуулагдаа.

«Һайжаруулагдамал сабшалан, бэлшээри—бүхы ажахынуудта!»—иимэ уряа доро Хара хүрьһэтэ талада таримал сабшалан, бэлшээритэй болохо тэмсэл үргэнөөр дэлгэрбэ. Урда сагай ородой нуга голнууд мүнөө эхин шэнэ... орожо байна.

А. ПЯТУНИН.
(АПН).

ВОРОШИЛОВГРАД. «СВЕРДЛОВАНТРАЦИТ» КОМБИНАДАЙ «КРАСНЫЙ ПАРТИЗАН» ГЭЖЭ ШАХТОУПРАВЛЕНИИН ВЛАДИМИР МУРЗЕНКЫН ХҮТЭЛБЭРИЛДЭГ ГОРНЯГУУДАЙ БРИГАДА ШУЛУУ НҮҮРҺЭ ОЛЗОБОРИЛГЫН РЕКОРД ТУЙЛАБА. СССР-эй ТОГТОҺООР 50 ЖЭЛЭЙ ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ ЗОРЮУЛАГДАҺАН АЖАЛАЙ ВАХТАДА ЖАГСАҺАН ЭНЭ БРИГАДА АЖАЛАЙ 31 ҮДЭР СОО 173.180 ТОННО АНТРАЦИТ МАЛТАҺАН БАЙНА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. МУРЗЕНКЫН БРИГАДЫЕ АМЖАЛТААРНЬ АМАРШАЛЖА БАЙҺАН ҮЕДЭ.

ТАСС-ай фотохронико.

СОВЕТ ОРОН ДОТОРНАЙ

РСФСР:

Гараар бүтээгдэдэг ажал болюулагдаһаар

Хабтагар шифер үйлэдбэрилхэ ба ябталха зургаадахи автомат лини Савинска асбоцементнэ хэрэгсэлнүүдэй заводто болзорһоо урид ашаглалгада оруулагдаа. Барилгын иимэ материалнуудые бүтээн гаргадаг тон хүшэр һүүлшын хүдэлмэри оньһожоруулагдаба. Гараар бүтээгдэдэг бүхы хүдэлмэри эндэ машинаар бүтээгдэдэг болоо. Тиигэһэнэй үндэһөөр 58 хүдэлмэришэн сүлөөлэгдөөд, ондоо цехүүдтэ эльгээгдэжэ, автомат лининүүдые залан хүдэлгэхэ пультнуудые дааба.

Предприяти үйлэдбэреэ һаатуулангүй, шэнэдхэгдэн хубилгагдаа. Эндэхи коллектив СССР-эй 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ даабариһаа гадуур 3 мянган плиткэ шифер бүтээн гаргаха гэһэн уялгаяа дүүргэбэ. Шэнэ жэлэй эхинһээ хойшо түсэбһөө гадуур 4 мянга шахуу хэһэг шифер ороной шэнэ барилгануудта эльгээгдээ.

АРХАНГЕЛЬСК.
(ТАСС-ай корр.)

УКРАИНА:

50 миллион кубометр газ!

Карпат шадарай газ гарган абагшад ойн баярай хүндэлэлдэ зорюулһан социалис уялгануудайнгаа шухала пунктнуудай нэгые дүүргэжэ, даабариһаа гадуур 50 миллион кубометр газ тушаагаа. СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн үдэр хүрэтэр үшөө 20 миллион шахуу кубометр газ орондо үгэхэ гэжэ шиидэнхэй.

Стрыйскэ газ абаха управлениин начальник **Я. С. КРИВКО** игэжэ хөөрэнэ: газтай хуушан һудалнуудай скважинануудтахи ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхын тула, газ гарган абадаг мүнөөнэй техническэ бүхы хэрэгсэлнүүд элсүүлэгдээ. Хараалагдаһан 28 скважинын орондо 34-дэнь капитальна заһабари хэгдэбэ. Эдэнэй сүүдхэ бүриин бүтээсэ 10—20 процентээр дээшэлһэн байна.

Эндэхи газ гарган абагшад ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үные хямдаруулха түсэбтэ даабаринуудаа үлүүлбэ.

СТРЫЙ. Львовско область.
(ТАСС-ай корр.).

ТУРКМЕНИ:

Хлопок хуряадаг комбайнууд байрануудтаа бусаба

Туркменистанай колхоз, совхозууд хлопок оньһон аргаар хуряаха социалис уялгаяа дүүргэбэ. Комбайнуудай бункерһаа 420 мянган тонно «сагаан алтан» тушаагдаа. Энэнь — республика дотор хуряагдажа абтаһан дундуур хүбэнтэй сортын хлопогой 56 процент гэхэ гү, али үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ нилээд ехэ байна.

Хлопок хуряалгын түлэг үеэр плантацинууд дээрэ хэзээ хэзээнэйхиһээ олон — 4300 машина. Тэрэ тоодо дүрбэн рядтай, хүсэ ехэтэй «Узбекистан» гэжэ хэдэн зуугаад комбайнууд хүдэлөө. Олохон механигууд-жолоошод тус бүридөө 300—400 тонно хлопок хуряаһан байна. Нарин хүбэнтэй, эгээн үнэтэ сортын хлопок машинаар хуряаха дүй дүршэл мүнөө жэлдэ түрүүшынхеэ үргэнөөр хэрэглэгдээ. Узбекистанда бүтээгдэһэн «НЮ-75» түхэлэй шэнэ машинанууд хэрэглэгдэжэ, һайн үрэ дүн туйлаа. Нарин хүбэнтэй хлопок хуряалгые оньһожоруулхада, иимэ һайн продукци бүри ехээр абаха хэрэгтэ туһа дүхэм болоо.

Мүнөө һүүлшын комбайнууд хлопогой полиһоо гаража, байрануудтаа бусаба.

АШХАБАД.
(ТАСС-ай корр.).

ЛИТВА:

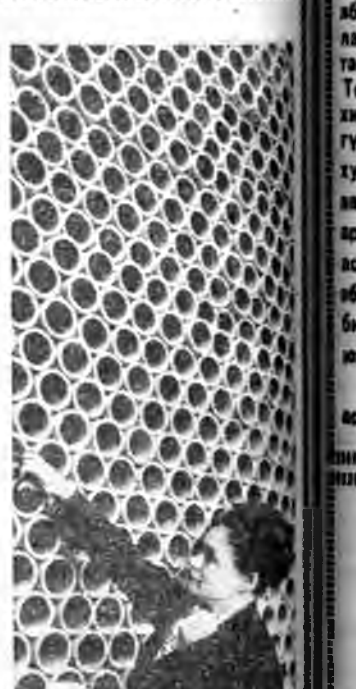
Бороложо бургааһа машинаар сэбэрлэнэ

Литвагай Гидротехникын ба мелиорациин научно-шэнжэлэлгын институдай хүдэлмэрилэгшэдэй бүтээһэн «К-15» түхэлэй агрегадай туһаламжаар тракторист бүхэн сезон соо 110 гектар газарые бургааһа бороложоһоо сэбэрлэжэ шадаха байна. Иимэ машина бургааһа бороложоһоо гадна, түгсэгүүдые үндэһөөрнь һолбо татан арилгаха, поли дээрэһээ томо шулуу зайсуулха, тиихэтээ хамта элдүүрилэн шанаржуулагдаха газарай хүрьһэ һэжэн онгиргохо юм.

Иимэ машинаар арилгагдаһан бороложо бургааһан тусхай тармуурнуудаар суглуулагдадаг, галдагдадаг байна.

Бороложо бургааһа игэжэ арилгабал, хүдэлмэринь нилээд түргэдхэгдэхэһөө гадна, хүрьһэнэй үрэжэлтэй хубиие зандань үлөөхэ юм. Иимэ машинанууд олоор бүтээгдэн гаргагдахань.

КЕДАИНЯЙ.
(ТАСС-ай корр.).

Асбестоцементнэ хоолойнуудые бүтээдэг Запорожскын заводой бүтээл уһалалгын системэнүүдые барилгада болон хэлхеэ холбооной шэнэ лининүүдые табилгада үргэнөөр хэрэглэгдэдэг. Заводой коллектив ССР Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ хабаадалсажа түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бэлэн болоһон продукциин складай хүдэлмэришэн Надежда Вишневская хэрэглэгшэдтэ эльгээхын урда тээ хоолойнуудые шалгажа байна.

А. КРАСОВСКИИН фото.
ТАСС-ай фотохронико.

ЭРДЭМТЭДЭЙ hОНИН ХУРАЛДААН

Зүб даа. Совет засагай ...аар, эбтэй эетэй нэгэ бү... боложо хамтарhан аха ... республиканууд ай нягт холбооной ашаар буряад ... ажахыгаа, экономикоёо ...жөөжэ, соёл гэгээрэлэй ...л өөдэ дабхинхай. Хэр... революциин урда тээ ...ржи Банзаров мэтын ган... нэгэн бэлигтэн эрдэмэй ...даада хүртэжэ шададаг ...han haa, мүнөө буряад ...ай хэдэн зуугаад эр...тэ хүбүүд, басагад урган ...жа, гүрэн түрын удха ...артай шэнжэлгэнүүдые ...э ха юм.

Улаан-Үдын дээдэ hур...линуудай профессорнүүд ...он багшанарай научно-...оретическэ конференци ...рэ хэгдэhэн элидхэлнүү...е шагнажа hуухадаа тии...кэ hанагдаа hэн. Элидхэл ...зээ трибуна дээрэ гара... бүхы нүхэд эрдэмэй ...ндаатай, нэрэ зэргэтэй ...ха юм.

Түүхын эрдэмэй доктор, ...офессор **Е. Е. Тармаханов** (...ГПИ) «В. И. Ленин — ...он яhатанhaa бүридэhэн ...вет гүрэниие үндэhэлэн ...гуулагша мүн» гэhэн ...идхэл хэбэ. Тиихэдээ ...он үндэhэ яhатанhaa бүри...hэн гүрэнүүд түүхэдэ урда тээншье байhан юм, зүгөөр тэрэ гүрэнүүд хүниие хүнэй мүлжэн дарлажа байдаг ёho гуримые баримталдаг бэлэй гэhэн үгэнүүдээр элидхэлээ эхилээ. Нацинуудай өөhэдынгөө байдал өөhэдөө тодорхойлхо эрхэ тухай марксизмын hургаалые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ Ленинэй үүргэ ямар байгааб гэжэ элидхэл соогоо эли тодоор харуулhан байна. Тус асуудалда Ленин үнинhөө анхаралаа хандуулдаг байhан. Бүри 1903 ондо РСДРП-гэй II съездын тогтоол соо нацинуудай өөhэдынгөө байдал оөhэдөө тодорхойлхо эрхэ тухай бэшэгдэhэн юм. Тус асуудал пролетариадай диктатура байгуулха хэрэгтэй нягта холбоотой гэжэ В. И. Ленин тоолодог байгаа.

Ленинскэ национальна политикын илан мандаhые манай Буряад ороной жэшээ дээрэ харуулжа болохо юм. Арба мянган хүн зондо абажа харабал, СССР дотор 148 студент тоологдохо. харин Буряад орондо 240 болодог лэ! Арба мянган хүн зондо Англида 70, Францида 95, Афганистанда 2 студент хүртэнэ. Буряад орондо 95 үндэhэ яhатанай түлөөлэгшэд аб адли эрхэтэйгээр ажаhуудаг, ажалладаг. Үндэhэ яhатануудай харилсан, бэе бэедээ тон дүтэ болохо хэрэгтэ ород хэлэн туйлай ехэ үүргэ бэелүүлдэг ааб даа. СССР дотор ород бэшэ яhатай 13 миллион хүн ород хэлые **түрэл** гэжэ тоолодог. Тиихэдэ 180 миллион совет хүн ород хэлэ hайнаар мэдэдэг, **хоёрдохи түрэлхи хэлэн** гэжэ тоолодог болонхой. Зүгөөр ород яhатанай түлөөлэгшэд өөрынгөө ажаhуудаг республикын, нютагай хүнүүдэй хэлэндэ багаhaa hургаад, тэрэнээ **түрэлхи хэлэн** гэжэ тоолодог ушар үсөөн бэшэ. 1970 ондо хүн зоной тоо бүридхэлэй дүнгые хаража үзэхэдэ, Буряад орондо ажаhуудаг **1600 ород хүн буряад хэлые түрэлхи хэлэмнай** гэжэ тоолоhон байна бшуу. Агуу ехэ хани нүхэсэлэй жэшээ энэ бэшэ аал?!

Түүхын эрдэмэй доктор, профессор **Д. Б. Улымжиев** «Ленин ба урдань гээгдэнги байhан арадуудай капиталисбэшэ замаар хүгжэн, социализмда орохо тухай зарим асуудалнууд» гэhэн hонирхолтой элидхэл хэбэ. Зарим ушарта гээгдэнги арадууд капитализмын шатые аладлан, социализмда орожо болохо юм гэhэн Маркс, Энгельсын hургаалые шэнэ үе сагта В. И. Ленинэй саашань хүгжөөhэн тухай дэлгэрэнгыгээр хэлээд, манай ороной республиканууд ай, тэрэ тоодо Буряад ороной жэшээ дээрэ тогтоо. Жэшээнь, феодальна дарлалта доро байhан буряад арад мүнөө алишье талаараа хүгжэнги болонхой, капитализмын шэрүүн амисхалые бэе дээрээ үзэнгүй, социализм байгуулаад, аха дүү арадуудтай хамта коммунизм тээшэ дабшана. Зүгөөр өөрын промышленностьгүй байhан Буряад орондо хүдэлмэришэн анги үгы hэн ааб даа. Энэ талаараа манай республикада олон бэрхэшээл дайралдаа. Үзэг бэшэгтэ хүн зониие hургаха, хоохон байhан газарта завод, фабрикануудые бодхоожо, хүдөө ажахые социалис замаар оньhожоруулан хүгжөөхэ хэрэгтэй байгаа. Тэрэ хүшэр үүргые ород хүдэлмэришэн анги бэелүүлэлсэhэн, туhалhан алдартай.

Түүхын эрдэмэй кандидат **Б. Б. Батуев** (Зүүн Сибириин соёлой институт) «Октябриин революциин үедэ Зүүн Сибирьтэ национальна гүрэнэй байгуулалтын асуудалнууд» гэhэн элидхэл соогоо Буряад, Яхад, Хакас оронуудай тэрэ үеын түүхэ тухай, националис үзэл баримталагшадтай большевигүүдэй яажа тэмсэдэг байhан тухай hонирхолтойгоор хөөрэбэ.

Профессор **К. Т. Мункоев** (Буряадай хүдөө ажахын институт) ССР Союзай тогтоhоор 50 жэлэй турша соо Буряадай мал ажахыда ямар хубилалта болооб гэжэ хөөрэбэ. Буряадууд табан хушуун мал үдхэдэг, тэдэнээ дуун соогоо дуулалдадаг, оньhон хошоо үгэдөө «хабшуулдаг», таабаридаа таалсадаг байhан гээшэ ааб даа. Энэнь арсашагүй. Гэбэшье урданай буряадууд гахайн, шубуунай мяханhaa этээрхэдэг, тэдэ амитадые тэжээдэггүй hэн. Өөhэдынь харадаг буряад үүлтэрэй мал жэжэхэн, үдэсэгүй, ашаг шэмэ багатай байгаа. Совет засагай үедэ Буряад орондо үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулагдаhан, горитой амжалташье туйлагдаhан байна.

Эрдэмтын элидхэл шагнажа hуухадаа, урдань арбаад үнеэ hаахадамнай, арай гэжэ дүрбэн тудхуур дүүрэдэг hэн, мүнөө ганса үнеэнэймнай нэгэ hаамынь арбан хоёр литр болоно гэжэ нэгэ хүгшэнэй хөөрэhые hанажархёоб. Урданай дунда зэргын тудхуур ехэдээл haa табан литр болодог байгаа бэзэ. Нээрээшье үүлтэртэ малай шанар алишье талаараа hайн ха юм.

«Хүнүүдэй түүхэдэ шэнэ нэгэдэл болоhон совет арадай гол удха шэнжые тодорхойлолго» тухай элидхэл философиин эрдэмэй кандидат, доцент **В. И. Затеев** хэбэ.

Түүхын эрдэмэй кандидат, доцент **Н. И. Мараев**, профессорнүүд **К. А. Васильев, М. П. Хамаганов, Н. И. Иванов**, доцент **И. А. Ишигенов** гэгшэд элидхэлнүүдые хээ. Түүхын эрдэмэй кандидат, доцент **В. Ц. Найдакова** Буряадай театрай искусствын хүгжэлтын жэшээ дээрэ Советскэ Союзай арадуудай социалис удхатай үндэhэн соёлой hалбаран ургаhан тухай элидхэл хэлэжэ, олоной анхарал татаба.

СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаhан Буряадай дээдэ hургуулинуудта хүдэлдэг эрдэмтэдэй тус хуралдаан түрэл соёл болбосоролоймнай хүгжэн hалбарhанай тодорхой жэшээ мүн.

Ц. ДОНДОГОЙ,
манай корр.

Виктория Алексеевна Копко Хэрэн hууринда 18 жэлэй туршада парикмахераар ажаллаха зуураа, 10 гаран мастернуудые hургажа гаргаа. Виктория Алексеевна өөрынгөө мэргэжэл hайн мэдэхэ, дүй дүршэлтэй мастернуудай нэгэн юм. Энэ нүхэрнай hарынгаа даабариие хододоо үлүүлэн дүүргэжэ, хамта хүдэлдэг нүхэдтөө ёhотой жэшээ харуулна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. А. Копко гэгшые харанат.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ЖУРНАЛАЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ НОМЕР

...Эрдэм ба шажан» гэжэ ...налай ээлжээтэ, арба нэ...хи номер уншагшадта ...бэ.

...илософиин эрдэмэй кан...ат М. Халмухамедовэй ...hэн «Социализмын шу...иладта» гэhэн статья... тус номер нээгдэбэ. ...Р-тэ ленинскэ нацио...на политикын илан ман... тухай, СССР-эй ара...дай эбтэй этэй бүлэ ... олон үндэhэ яhатантай ...уудай экономикын, соёл ...турын, гэгээрэлэй та... хүгжэн hалбарhан ту... энэ статья дотор автор ...рхойгоор хөөрэжэ үгэ...

...ССР-эй 50 жэлэй ойдо ...улан, тус журналай экс...циин ехэ материал ...ур намагуудай хизаар... гэжэ нэрлэгдэнхэй. Аха ... союзна республиканууд ... Литва, Латви болон Бе...уссиин хилэ шадархи районуудай ажалшадай урданай ба мүнөөнэй ажабайдал тухай hонирхолтойгоор бэшэгдэбэ.

Агуу ехэ Октябриин мүнхэ гэрэл туяа доро зол жаргалаа олоhон киргиз арадай ажабайдал тухай Киргизэй ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, Киргизэй КП-гэй ЦК-гай гэшүүн Сакин Бегматовна Бегматова «Эбтэй этэй бүлэ соо» гэhэн статья дотороо хөөрэнэ.

«Өөрынгөө зам шэлэжэ абаа», «35 миллион хүнэй аудитори» гэжэ гаршагтай статьянууд дотор революциин hүүлээр шажан мүргэлтэй яажа тэмсэдэг байhан тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэгдэбэ.

СССР-эй Медицинын наукануудай академиин геронтологиин Киевскэ институдай директор, СССР-эй АМН-эй академик Д. Ф. Чеботарёв хүн бүхэнэй үндэр наhа наhалха тухай асуудалда эрдэм наука ямар харюу үгэнэб гэжэ тайлбарилна. Философиин эрдэмэй кандидат И. В. Вишневой «Хэтэ мүнхэдөө ажаhуужа болохо гү?» гэhэн статья мүн лэ энэ асуудалда зорюулагданхай. Гэбэшье бурханда шүтэгшэдэй энээн тушаа hанал бодолые, найдалые автор тус статья дотороо хайра гамгүйгөөр элишэлнэ.

Литературна шүүмжэлэгшэ Феликс Кузнецов «Совет литература ба оюун бодолой баялигууд» гэhэн томо статья дотороо атеистическэ темэ уран hайханай литература соо ямараар харуулагданаб гэжэ шэнжэлээ.

Хилын саана хүн зоной дунда шажан мүргэлые ямар зорилготойгоор, яажа номнодог тухай журналай hүүлшын хуудаhануудта дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэбэ.

Толилогдоогүй бэшэгэй мүрөөр

«...ХЭМЖЭЭ АБАХАЯА ЯАНАБ?»

...мэ гаршагтай бэшэг Хэ...гын аймагай Чисаанын ...озой хүдэлмэришэн С. Г. ...иковhээ редакцида ороhон ...па. «Архидалга ба алко...лтай эсэргүү тэмсэл шан...даха тухай» тогтоол ...-эй ЦК, СССР-эй Ми...нүүдэй Совет баталан hэн. РСФСР-эй Верхов...ведэй Президиум энэ ...алаар тусхай Указ гар... байгаа. Тэдэ парти, ...тельствын эдэ хэмжээ ...ануудые бэелүүлхэ та... Хэжэнгын аймагта бира... ажал ябуулагданагүй. ...онгнуудай абтаhаар ар...адтай тэмсэл шангадана... байhан лэ зандаа. Архи ...даха асуудал гуримшуу...ыгүй, бүхы магазинуудта ... худалдагдаhаар. Энэ ...алаар шанга хэмжээ ... саг ерээ гэжэ нүхэр Цы... тэрэ бэшэг соо бэшэhэн

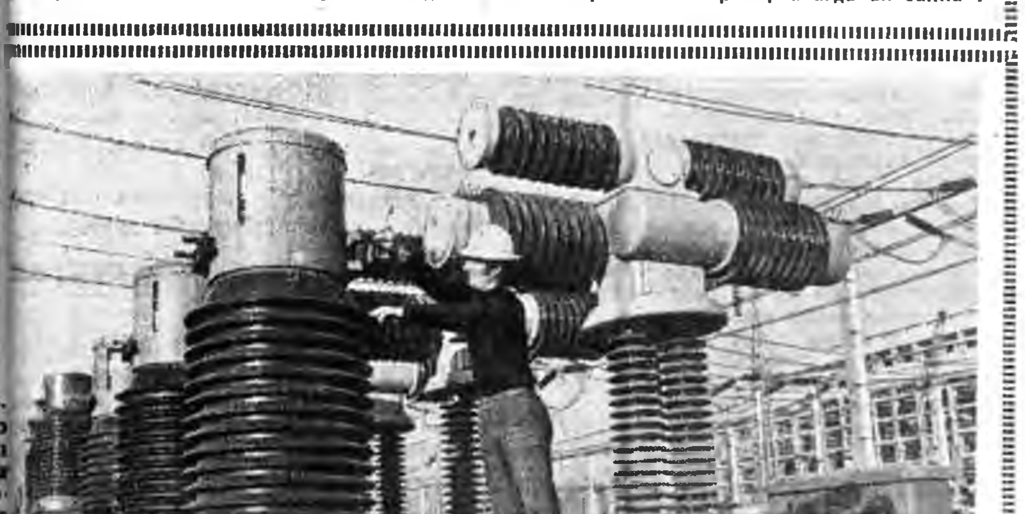
...с бэшэг соо хэлэгдэhэн ...алаар хэмжээ абахынь тула Буркоопсоюзай правлениидэ газетын редакци хандаhан байгаа. Буркоопсоюзай правлениин түрүүлэгшын орлогшо И. Вылков энэ асуудалаар редакцида hаяхан иимэ харюу эльгээбэ:

«Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой ёhoop, Хэжэнгын аймагтахи 9 магазинда архи худалдагдахаяа болюулагдаа. Аймаг дотор архи худалдаха магазинуудай тоо аймсоведэй гүйсэдкомой шиидхэбэреэр тодорхойлогдоhон юм. Тиихэдэ тосхонуудай хоорондохи зай, хүн зонойнь тоо хараада абтаhан байгаа. Жэшээнь, тус аймагай Чисаанын совхозой ажалшад 4 тосхондо ажаhууна. Тэдэнэй нэгэн — Михайловка тосхоной магазинда архи худалдалга хоригдоhон юм. Загаhатын совхозой ажалшад баhал хэдэн тосхондо ажаhуудаг, тэдэ гансал Загаhата тосхоной магазинда архи худалдагдана.

Буркоопсоюзай правлениин түлөөлэгшэдэй шалгажа үзэhэнэй ёhoop, аймаг дотор архи худалдаха ёho гурим хазагайруулhан баримта үгы байба.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет 1972 оной октябриин 13-да архи худалдаха хэрэг гуримшуулха асуудалаар тусхай тогтоол баталан абажа, бүхы республика дотор нэгэ гурим хараалагдаhан байна. Тэрэ тогтоолой ёhoop, 30 градусhaa хатуу архи гансал үглөөнэй 11 часhaa үдэшын 7 час болотор худалдагдаха болоо. Шампанска, үрэ жэмэсэй бусад архи магазинуудта, кафедэ, ресторануудта үглөөнэй 11 часhaa эхилээд, хаагдатарнь худалдажа болохо. Амаралтын үдэрнүүдтэ, hайндэрнүүдэй hүүлшын үдэр 30 градусhaa хатуу архи үглөөнэй 11 часhaa үдэрэй 2 час болотор худалдажа болохо юм.

30 градусhaa хатуу архи худалдаха тусхай магазинуудые нээхэ асуудал ойрын 2-3 жэл соо шиидхэгдэхэ ёhотой гэжэ КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор хараалагдаhан байна».

...БОЛГАРИ. «Бобов дол» гэжэ ...ргетическэ комплекс хадаа энэ ...н жэлэй эгээл шухала барилга...дай нэгэн юм. Тэрэ СЭВ-эй гэ...эн оронуудай туhаламжаар бод...оожо байнхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Германиин Демократическа Республикаhaa асарагдаhан агаарай түхеэрэлгэнүүдые хабсаралга.

ТАСС-ай фотохронико.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО — ХИЛЫН СААНАhAA

ХЕЛЬСИНКИ

ТҮРҮҮ ҮЗЭЛТЭЙ БҮХЫ ХҮН ТҮРЭЛТЭНЭЙ hАЙНДЭР

ТАСС

Советскэ Союзай бүхы арадуудтай хамта уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн, демократическа үргэн олониитэ, национально - сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүд, түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэлтэн Совет Социалис Республикануудай байгуулагдаhaар 50 жэлэй ойе тэмдэглэжэ байна гэжэ КПФ-гэй түрүүлэгшэ А. Сааринена Финляндиин Коммунис партиин орган — «Коммунисти» гэжэ журналай 11-дэхи номерто тунхаглагдаhан статья дотор хэлэгдэнэ.

Энэ гайхамшагта ойе өөhэдынгөө hайндэр шэнгеэр Финляндиин Коммунис парти тэмдэглэжэ байна. Коммунистнуудтай хамта Финляндиин түрүү үзэлтэй бүхы хүнүүд энэ үдэрые hайндэрлэхэ юм.

Эрхэ сүлөөгэйнгөө ба бэеэ даahан байдалайнгаа түлөө бүхы арадуудай хэhэн тэмсэлдэ СССР туhаламжа, дэмжэлгэ хэнэ.

ПРАГА

ЧССР-эй ФЕДЕРАЛЬНА СУГЛААНАЙ ХОЁР ПАЛАТЫН СЕССИ

ТАСС

КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЧССР-эй правительствын Түрүүлэгшэ Л. Штроугал программна мэдүүлгын дүүргэлтэ тухай ЧССР-эй правительствын тоосоое ЧССР-эй Федеральна суглаанай Арадай палатын, Национальностьнуудай палатын хамтын сесси дээрэ элидхэбэ.

Энэ жэлдэ промышленна продукциин ургалта зургаан процент болоо, барилгын хүдэлмэри — 8 процентээр, хүдөө ажахын үйлэдбэри 3,6 процентээр ургаа гэжэ Л. Штроугал тэмдэглээ. Гол түлэб ажалай бүтээсын дээшэлhэнhээ иимэ ехэ амжалта туйлагдаа. Улад зоной олзо доход 13,7 миллиард кроноор нэмэhэн байна.

НЬЮ-ЙОРК

ООН-ой ГЕНЕРАЛЬНА АССАМБЛЕЙН УРЯА

ТАСС

Дэлхэйн элдэб районуудтахи зэбсэгтэ хёмороое усадхаха, түгшүүрилые hуларуулха хэмжээнүүдые абахыень ООН-ой Генеральна Ассамблей бүхы хүнүүдые уряалба. Колониализм, үндэhэ яhанай илгаа гаргалга ба хариин гүрэнүүдэй зүгhөө дарлалта мүлжэлтэ усадхаха шухала. «Уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ тухай декларацие бэелүүлгэ» гэhэн асуудалые зүбшэлhэн Генеральна Ассамблейн нэгэдэхи комитедэй баталан абаhан тогтоол дотор иимэ уряа бии. Хоёр орон — Португали ба Урда Африкын Республикаhaa гадна, 94 гүрэн энэ тогтоолые hайшааhан байна. 12 орон, гол түлэб баруунай гүрэнүүд дуугаа үгэлгэдэ hанаалаа бариhан байха юм.

ПАРИЖ

ҮРГЭН, ОЛОНИИТЫН hАЙНДЭР

ТАСС

Франциин Коммунис партиин XX съезд Париж шадар хүдэлмэришэдэй ажаhуудаг Сент-Уэн гэжэ hууринда хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлhээр. Франциин бүхы заха булангуудhaa ерэhэн 1200 гаран делегат спортын ордон соо боложо байhан съездын хүдэлмэридэ хабаадалсана. Лотарингиин шахтернууд, Парижай машина бүтээгшэд, Марселиин докернууд, Провансын архи нэрэгшэд, Франциин ажалшадай ба алба хаагшадай түлөөлэгшэд эндэ ерэнхэй.

Буш-дю-Рон гэжэ департаментын Компартиин федерациин секретарь Жорж Лазарино съездын делегат.

Манай федераци орон соогоо эгээн лэ ехэ федерацинуудай нэгэн болоно гэжэ Ж. Лазарино ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ. Эндэ 15 мянган гэшүүн тоологдоно. Промышленна предприятинууд Буш-дю-Рон гэжэ департаментда олон. Металлургическа асари ехэ бүлэг барилга эндэ хэгдэжэ байна. Тэрэниие бодхоолгодо Советскэ Союз эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Промышленна предприятинуудта ажалладаг хүдэлмэришэд олон, тэдэнэй политическэ мэдэрэл гүнзэгы ехэ.

Эрилтэнүүдээ сахин хамгаалхын, демократическа Франциин түлөө, зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдэй правительственна хамтын программа дэмжэхын түлөө тэмсэлдэ ажалшадые хамтаруулан нэгэдхэхын тула Буш-дю-Рон департаментын Компартиин федераци политическэ ехэ хүдэлмэри хэдэг юм.

СССР-эй байгуулагдаhaар 50 жэлэй ойе агуу ехэ Советскэ Союзай арадуудай тэмдэглэжэ байhан үдэрнүүдтэ Франциин коммунистнуудай съезд боложо байна гээд нүхэр Лазарино хэлэбэ. Уласхоорондын туйлай ехэ удха шанартай энэ hайндэрые Франциин ажалшад баяр жабхалантайгаар тэмдэглэнэ. Митингнүүд, олониитын хабаадалгатай бусад хэмжээ ябуулганууд Марсельдэ, Буш-дю-Рон департаментын бусад хотонуудта үнгэргэгдэнэ.

НЬЮ-ЙОРК

ГДР-эй НЭРЭ ХҮНДЭ ДЭЭШЭЛНЭ

ТАСС

Германиин Демократическа Республика ООН-ой Европодохи экономическа комиссиин адли тэгшэ эрхэтэй гэшүүн болобо. ГДР-ые абаха тухай шиидхэбэри ООН-ой Экономическа ба социальна тусхай сесси дээрэ нэгэн hаналаар абтаа.

Советскэ Союз, Венгри ба Полыпын дурадхаhан тогтоолой проектые Совет hайшааба. Европодохи экономическа комиссида ГДР-эй хабаадалсалга энэ түбиин оронуудай хоорондохи экономическа харилсаа холбоондо hайнаар нүлөөлхэ байна гээд тогтоол дотор тэмдэглэгдэнэ.

Экономическа комиссиин гэшүүндэ шэнэ гүрэнэй абталгые Полышын, Тунисай, Венгриин, Индиин, Перугэй, Чилиин, Ганын ба бусад оронуудай түлөөлэгшэд заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ халуунаар амаршалба.

ГДР-hээ ООН-ой дэргэдэ байдаг саг үргэлжын ажаглагша Хорст Грунерт заседани дээрэ үгэ хэлээ. Иимэ шиидхэбэри гаргахые нэгэн hаналтайгаар дэмжэhэнэйнь түлөө Соведэй гэшүүдтэ баясхалан хүргэбэ.

НЬЮ-ЙОРК

США-гай КОМПАРТИИН ЦК-гай ОНСО СЕССИ

ТАСС

Президентые hунгаhан hунгалтын дүнгүүдтэ зорюулжа, Холбоото Штадуудай Коммунис партиин Центральна Комитет гурбан үдэрэй онсо сесси үнгэргөө гээд «Дейли уорлд» газетэ мэдээсэнэ.

Үндэhэ яhанай илгаа гаргалгада, политическэ хашалта харшалалтада эсэргүү, Африкадахи национальносүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдые дэмжэhэн ябуулгануудай түсэбүүд США-гай Компартиин ЦК-гай бэелүүлхэ программада ороно гэжэ газетэ тэмдэглэнэ.

Үндэhэ яhанай илгаа гаргаха ябадалнууд hүүлэй hунгалтын үедэ олоор үзэгдэhэн байна гэжэ Компартиин Генеральна секретарь Гэс Холл сесси дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ.

Негрнүүд, пуэрторикынхид, мексикынхид, индеецүүд ба США-гай национальна бусад үсөөнхиин түлөөлэгшэдые ороной зонхилхы тушаалтад хашана, газаашалан харшална гээд Г. Холл хэлэбэ. Луизиана штадай урда университедтэ, американ сэрэгэй корабльнуудта, Нью-Йоркын hургуулинуудта үндэhэ яhанай илгаа гаргалгын хёмороонууд болоhон байгаа гээд оратор жэшээлэн дурдаба.

Американ зонхилхы тушаалтадай бэелүүлдэг политикаhaa уламжалан, үндэhэ яhанай илгаа гаргаха ушар үшөөл дайралдажа байhaар гэжэ Коммунис партиин национальна түрүүлэгшэ Генри Уинстон мэдүүлбэ.

Империализмда эсэргүү тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахыень Г. Уинстон американ коммунистнуудые уряалба.

ЛОНДОН

Англиин эрдэмтэдэ совет шан барюулагдаба

ТАСС

Кэмбриджскэ университедэй Мюллардовска радиоастрономическа обсерваториин профессор Мартин Райлда СССР-hээ Великобританида байдаг элшэл сайд М. Н. Смирновский СССР-эй Наукануудай академиин зүгhөө СССР-эй Наукануудай академиин алтан медаль, диплом барюулба. Радиоастрономиин hалбарида элитэ ехэ хүдэлмэри хэhэнэйнь түлөө энэ үндэр хайра шагнал Англиин эрдэмтэдэ барюулагдаа.

Профессор М. Райл СССР-эй Наукануудай академиин хари гүрэнэй гэшүүнээр нёдондо hунгагдаа hэн.

ДЕЛИ

Симледэ хэгдэhэн хэлсээнэй үндэhөөр

ТАСС

Инди Пакистан хоёрой хоорондо Симледэ хэгдэhэн хэлсээнэй үндэhөөр, Пакистантай хилэлдэг зарим секторнүүдhээ Инди сэрэгүүдээ декабриин 13-haa холодуулжа эхилбэ. ЮНИ агентствын мэдээсэhэнэй ёhoop, хилэ шадарай бусад секторнүүдhээ Индиин сэрэгүүдые гаргалгада бэлэдхэл эхилбэ.

Джамму ба Кашмиртахи хиналтын лини Индиин, Пакистанай түлөөлэгшэд тодорхойлжо эхилбэ. Энэ хүдэлмэри табан үдэрэй турша соо дүүргэгдэхээр хараалагдана. hүүлээрнь Индиин ба Пакистанай сэрэгүүд энэ районhoo гаргагдажа эхилхэ ёhотой.

УЛААН-БААТАР

Жэлэй түсэб — болзорhoonь урид

ТАСС

Гайхамшаг hайндэрэй — СССР-эй байгуулагдаhaар 50 жэлэй ойн, Шэнэ жэлэй — 1973 оной оршон дүтэлхэ бүринь Монголой Арадай Республикын ажалшад ехэ амжалта илалтануудые туйлана гээд МОНЦАМЭ агентство мэдээсэнэ.

Ороной олохон промышленна ба ажахын предприятинуудай, барилга-хабсаралгын эмхинүүдэй, соёлой эмхи зургаануудай коллективүүд ерэхэ жэлэй тоосоогоор ажаллана. Зарим аймагуудай эдеэ хоолой предприятинууд, республикын түлишэ — энергетическэ промышленностиин предприятинуудай коллективүүд мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана.

СССР-эй байгуулагдаhaар 50 жэлэй ойн, мүн МНР-эй горнорудна промышленностиин 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ социалис мүрысөөндэ жагсахадаа, Монголой горнягууд ажалай ехэ амжалтануудые туйлаба. Ороной горнорудна промышленностиин олонхи предприятинууд жэлэйнгээ даабарие 2—3 не делеэр болзорhoonь урид дүүргээ.

ПАРИЖ

ИНДОХИТАДТАХИ БАЙЛДААНУУД

ТАСС

Урда Вьетнамдахи, Сайгон хотоhoo баруун-хойгуур байдаг Тэйнинь, Биньлонг, Тхузаумот провинцинуудта шанга байлдаанууд болоно. Үнгэрhэн үдэрнүүдтэ эдэ провинцинуудай элдэб районуудта эшээлhэн сайгон дахуулнуудай армиин бэхилэлгэнүүдтэ Урда Вьетнамай патриодууд шанга харюу сохилто хэhэн байна.

Сайгон шадар болоhон байлдаануудай үеэр Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд удаа дараалан амжалта илалтануудые туйлана. Декабриин 14-нэй үглөөгүүр ниислэл хотоhoo зүүн-урдуур 10 километртэ байдаг hомо хэрэгсэлнүүдтэй ехэ складые Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй саперно подразделенинүүд тэhэлбэ.

Декабриин 13-да Урда Вьетнамай элдэб нютагуудые США-гай стратегическэ, тактическа авиаци зэрлиг бүдүүлигээр бомбодоо.

ХАНОЙ. (ТАСС). hүүлэй гурбан үдэрэй турша соо Куангчи шадар болоhон байлдаануудай үедэ Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделенинүүд дайсанай 300 гаран солдат, офицерые хүлhөөнь буулгаhан, сэрэгэй 7 машина hандааhан байна. Сэрэгэй ехэ hомо хэрэгсэлнүүдые патриодууд буляан абаа.

ПАРИЖ. (ТАСС) Пномпень хотоhoo зүүн-урдуур 26 километртэ, ниислэл хотоhoo 9 километр хажуугаарнь урдадаг Меконг мүрэнэй эрье шадар болоhон байлдаануудай үеэр Камбоджын патриодууд эдэбхитэй добтолгонуудые хэжэ, Пномпениин сэрэгүүдые эшээлhэн газарhaaнь үлдэн намнаба.

БЕРЛИН

ГДР-эй, Ганын правительствануудай шиидхэбэри

ТАСС

Дипломатическа харилсаа тогтоохые ГДР-эй ба Ганын Республикын правительствануud тогтообо. Хоёр орон элшэн сайдаа эльгээлсэхэ байна.

НЬЮ-ЙОРК

hАРА ДЭЭРЭ ШЭНЖЭЛГЭНҮҮД ДҮҮРЭБЭ

ТАСС

Американ космонавтнууд Сернан, Шмитт hара дээрэ шэнжэлгэнүүдые хэжэ дүүргэбэ. Декабриин 14-нэй hүни тэдэнэр hарын нюруу дээрэ гурбадахяа, hүүлшынхеэ гаража, 7 часhaa үлүү саг соо аяншалhан байна.

Космонавтнууд луноходоор hарын нюруу дээгүүр 3,6 километр гаталжа, шорой, шулуу шохой суглуулhан байна.

Космонавтнуудай замда лунхэгэр ехэ нүхэн дайралдаа. Эндэ шулуу шорой суглуулхадань, эhэ тооhон hаалта хэhэн байна.

Космонавтнууд hарынгаа кабинада бусажа ерээд, мөөрнүүдэй нэгэ голдо тодхогдон түхеэрэгдэhэн мүнхэлэлгын тэбхэрхэн түмэр дээрэhээ хабхагыень абаба. «Аполлон» программын ёhoop, hарые шэнжэлэлгэ дүүрэбэ» гэжэ эндэ hиилэгдэн бэшэгдэнхэй.

Найман час амарhанайнгаа hүүлээр космонавтнууд декабриин 15-да Москвагай сагаар 01 зас 56 минутада hараhaa дэгдэн ниидэхэ юм.

Космонавт Эванс замбуулинай онгосын гол хуби соогоо хүдэлмэрилжэ үргэлжэлhөөр. Селеноцентрическэ замаараа дабшахадаа, научна шэнжэлгэнүүдые, буулгабаринуудые хэнэ.

НЬЮ-ЙОРК

ДРВ ОШОХОЁО МОРДОБО

ТАСС

Американ олониитын бүлэг түлөөлэгшэд Вьетнамай Демократическа Республика орохсёо Нью-Йоркhoo мордобо. Индохитадта боложо байhан дайнда эсэргүүгээр эдэбхитэйгээр тэмсэгшэд — Нюрнбергдэ болоhон сүүдтэ американ ахамад прокурор байhан Т. Тейлор, американ арадай дуунуудые гүйсэдхэдэг мэдээжэ дуушан Джоан Байез ба бусад тэдэнэй дунда бии.

ПАРИЖ

Г. Киссинджер США-даа бусаба

ТАСС

США-гай президент Р. Никсонтэй зүбшэлжэ хөөрэлдэхын тула национальна аюулгүйе сахиха талаар США-гай президентын туhалагша Г. Киссинджер Вашингтон орохоёо Парижhaa мордобо. Вьетнамай асуудалаар Париждахи зүблөөндэ хабаадалсажа байhан ДРВ-гэй делегациин тусхай советник Ле Дык Тхотой Р. Киссинджер Франциин ниислэл хотодо хэдэн уулзалгануудые хэhэн байгаа.

ПАРИЖ

ДРВ-гэй делегациин түлөөлэгшын мэдүүлгэ

ТАСС

Хэлсээгээ наринаар сахижа, дайе болюулха тухай хэлсээндэ американ талын октябриин 31-дэ гараа табяа гээшэ hаань, Вьетнамда амгалан байдал hэргээгдэхэ аргатай байгаа гэжэ Вьетнамай асуудалаар Париждахи зүблөөн дээрэ ДРВ-гэй делегациин түлөөлэгшэ мэдүүлбэ.

Уялгануудаа Холбоото Штадуудай дүүргээгүй байhыень вьетнам арад, бүхы дэлхэйн арадууд hайн мэдэнэ. Гадна Вьетнамай хойто ба урда хубида сэрэгэй ябуулгануудаа США улам үргэдхэжэ, буу зэбсэгүүдые ехээр Урда Вьетнамда асаржа байна гэжэ ДВР-гэй делегациин түлөөлэгшэ тэмдэглэбэ.

БАРХАНАЙ ДУУШАН

Ойн соорхойдо баригдаһан шэнэ байшангай хажууда сугларһан хүнүүд хүхюун зугаа дэлгэнэ. Энэ Хурамхаанай аймагай колхоз, совхозуудай эгээл бэрхэ хонишод суглараад, ажал хүдэлмэри тухайгаа хөөрэлдэнэ бшуу. СССР-эй Верховно Соведэй депутат Цыбикжап Аюшеевна Бадмаева яажа ажал хүдэлмэреэ эмхидхэдэг тухайгаа нүхэдтөө хөөрэнэ. Залуу хонишод энэ суута хонишоной түбшэн даруу хөөрөөе ехэл анхаралтайгаар шагнанад. Түрүү хонишод аймагай суглаануудта нэгэнтэ бэшэ хабаадалсадаг һэн тула бэе бэеэ таниха болонхой. Тиимэһээл ажал хүдэлмэри, ажабайдал тухайгаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэлдэнэ ха юм.

— Суглаанай түгэсхэлдэ Буряадай АССР-эй арадай артист Николай Владимирович Раднаев дуулаха юм,— гэжэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Владимир Аймпилович Будаевай мэдүүлхэдэ, хонишод ехэтэ баясаба.

— Николай Раднаев амаралтаар ерээ юм гэжэ дуулаа һэм. Хонишодой урда дуу дуулажа, бидэниие баясуулхаар шиидэһэнинь тон һайшаалтай байна даа, — гэжэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон Дулма Мужановна Бадмаева сэдьхэлээ ханангяар хэлэбэ.

— Бархан нютагһаа гараһан бэлигтэй дуушанай дуулахыень яһала шагнаһан хүн бэзэб. Һүүлэй үедэ Раднаевай табиһан концерт шагнаха сүлөө байгаагүй. Ургажал ябаһан бэлигтэй дуушан юм гэжэ дуулагшаб, — гэжэ Гааргын совхозой хонишон Согто Тыхеевна Энхеева хөөрэнэ.

Хонишодой нигэжэ хөөрэлдэһөөр байтар Буряадай АССР-эй арадай артист Николай Раднаев хүрэжэ ерэбэ. Тэрэ аймагай түрүү хонишодоор хани халуунаар хөөрэлдэбэ. Тиигэһээршье 100 эхэ хониһоо 100 хурьга абажа, гээлтэ хоролтогүйгөөр түлжүүлһэн түрүү хонишодой суглаан эхилээ бэлэй.

— Нютагайнгаа зоной ниимэ амжалтатайгаар хүдэлжэ байхыень харахада урматай байна даа. Эхэ оронойнгоо алишье нютагта ябахадаа, танайнгаа ажал хэрэг тухай шэбшэжэ ябадаг хүм. Түрүү ажалшадаа магтан дуулаха дурам хүрэдэг. Мүнөө амаралтада байгаашье һаа, нютагайнгаа зондо дуу дуулажа үгэхэ гэжэ ерэһэн хүм, — гэжэ хэлэхэдэнь, хонишод альга ташажа:

— Коля, дуула! Үнинэй шамайгаа шагнаагүйбди, — гэлдэн байгаад һэн.

«Баргажан шамаяа һанахадам,
Балшархан наһанайм нютаг бэлэйш, — гэжэ Николай Раднаевай татахада, ойро тойрон абяа шэмээгүй болошобо. Ирагуу дуунай аялгаһаа уярһан мэтэ нарһан, шэнэһэн модод аалин һабиналдажа, доро дохиһоншуу. Николай Раднаев хойно хойноһоонь элдэб олон дуунуудые ханхинуулжал байна.

Тэрэнэй дуулахада, захагүй үргэн талада бэлшэжэ ябаһан тоогүй олон хони хурьгад, адуун һүрэг, хадын хабшал соогуур харьялан урдаһан горход, сэнхир огторгойн уудамда дүүлиһэн бүргэд харагдаадхиһан шэнги. Инаг дуран, хани нүхэсэл, түрүү ажалшад тухай, шог ёгто дуунуудыешье шадамар бэрхээр гүйсэдхэнэ. «Игорь тайжа» гэжэ опероһоо Игориин, «Энхэ-Булад Баатар» гэжэ опероһоо Эрхэ Мэргэнэй аринуудые гүйсэдхэжэ, нютагайнгаа хонишодые баясуулба.

— Энэ хабар «Энхэ-Булад Баатар» гэһэн оперо шагнаһан хүм, Николай Раднаев Эрхэ Мэргэн баатарай рольдо наадаа бэлэй. Гоё һайханаар дууладаг буряад хүбүүдэй олоншье гээшэнь. Манай Колиин тэдэнһээ дутангүй дуулахыень шагнахадаа баясан, омогорхон һуугаа бэлэйб, — гэжэ Хэшэгтэ Доржиевич Дондупов зэргэлээд һууһан хонишодтоо хөөрэнэ.

Тэрэ үдэр Николай Раднаев аймагайнгаа түрүү хонишодой урда нилээд олон дуунуудые дуулажа үгөө бэлэй.

Николай балшар наһанһаа дуунда дуратай һэн. Колиин дуулахыень шагнахадаа, нютагайнь зон баясагша һэн. «Володитоной хүбүүн хонгёо һайхан хоолойтой. Хүн болохо багаһаа, хүлэг болохо унаганһаа гэдэгтэл хожом нэгэтэ бэрхэ дуушан болохо аалам» гэлдэн, Бархан нютагай зон хөөрэлдэгшэ һэн.

Колиин эхэ, эсэгэнь түрэл колхоздоо огородой эдеэ таридаг бэлэй. Хадын горхоной уһа залажа уһалха, ногооень түүхэ, намартаа хуряаха. Юрэдөө, ажал гэжэ барагдахаар бэшэ хэбэртэй. Коля зунайнгаа амаралтын үедэ эхэ, эсэгэдээ туһалалсажа, бүхэли үдэрөө огород дээрэ үнгэргэхэ. Хадын горхоной эхиндэ ошожо уһа залаха. Борохон, жэргэмэлэй жэргэхыень, хүхы шубуунай донгодохыень шагнан баясажа, хамар дороо эгээл дуратай буряад дуунай аялга гүнгэнэн дуулажа ябахал даа.

Барханай арадай театрай хүтэлбэрилэгшэ Радна Ешонович Ешонов «Володитоной хүбүүн гоё һайхан хоолойтой юм» гэжэ нютагайнгаа зонһоо дуулахадаа, Колитой заабол хөөрэлдэхэ гэжэ шиидэһэн юм. Хуур дээрэ буряад арадай дуунай аялга гүйсэдхөөд үгэбэ. Коля алдангүй дуулаба.

— Саанаһаал һонор шэхэтэй, хонгёо хоолойтой хүбүүн байна даа, — гэжэ Радна Ешонович нютагайнгаа зондо хөөрэжэ байгаа һэн.

Барханай найман жэлэй һургуулиин һурагша Николай Раднаев зүжэг наадануудта хабаадалсадаг, ажалшадай урда шадамар бэрхээр дуу дуулажа баясуулдаг һэн. Уданшьегүй Барханайнгаа найман жэлэй һургуули амжалтатайгаар дүүргэжэ, Улаан-Үдын Чайковскиин нэрэмжэтэ училищида абтаа бэлэй. Орон дотороо мэдээжэ болоһон бэлигтэй дуушан, СССР-эй арадай артист Лхасаран Лодонович Линховоиндо һургуулха зол талаан Колидо тудаһан юм.

Дуушан болохо гээшэмнай тиимэ бэлэн хэрэг бэшэ aаб даа. Бэлиг шадабаритай байхаһаа гадуур оролдосо хэрэгтэй бшуу. Бэрхэ дуушан болохын тула бүхы хүсэ шадалаа, оюун бэлигээ энэ хэрэгтээ зорюулха бологдоно. Николай Раднаев түрүүшын үдэрһөө эрхим һайнаар һуража эхилһэн юм.

— Николай холгёо хоолойтой Буряад орондоо мэдээжэ дуушан болохо байха, — гэжэ СССР-эй арадай артист Л. Л. Линховоин тиихэдэ хэлэһэн юм. Һурагшынгаа бэлиг шадабариие зүбөөр лэ тухайлһан байгаа.

Николай Владимирович Раднаев «Игорь тайжа» гэһэн оперодо ямар бэрхээр наадаа һэм! «Энхэ Булад Баатар» гэһэн оперодо Эрхэ Мэргэнэй образые тон шадамараар харуулжа шадаа. Николай Раднаевай энэ оперонуудта наадахыень харахадаа, тэрэнэй бэлиг шадабари жэл бүри улам ургажа байна гэжэ ойлгохоор.

Оперодо дуулахынгаа хажуугаар буряад арадай дуунуудые ирагуу гоёор гүйсэдхэдэг гээшэ. Республикымнай ажалшад Буряадай АССР-эй арадай артист Николай Раднаевые радиогоор, сэнхир экранда дуулахыень һайхашаан шагнадаг. Тэрэнэй дуулахада үнэн зүрхэнһөө баясан, үшөө дуулаһай даа гэжэ хүлеэн байдаг. Бэлигтэй дуушан Николай Раднаев үшөө залуу. Тэрэ саашадаа бэлиг шадабаряа бүри хурсадхажа, ажалша зоноо баясуулха байха. Энээнэй дэнь Бархан нютагайнь хүн зон этигэдэг...

Хурамхаанай аймагай түрүү хонишодой суглаанда хабаадагшад Николай Раднаевай ирагуу гоё дуунуудые гүйсэдхэхэдэнь урмашан баясажа, нэрьемэ альга ташанад. Гааргын совхозой түрүү хонишон, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Цыбикжап Аюшеевна Бадмаева Николай Раднаевай гарыень адхажа:

— Буряад, ород дуунуудые дуулажа, сэдьхэл зүрхыемнай баясуулба гээшэт. Бэлиг шадабаряа бүри хурсадхажа, саашадаа үшөөл ехэ амжалта түйлахыетнай үнэн зүрхэнһөө хүсэнэб, — гэжэ энэрхы һайхан юрөөл үгэнүүдые хэлэжэ байгаа бэлэй.

К. ЖАМЬЯНОВ.

Алексей БАДАЕВ

«БАЙГАЛАЙ ЗҮҮДЭН» ГЭҺЭН ШҮЛЭГҮҮДҺЭЭ

* * *

Баргажанай зэрлиг хүгжэм доро
Байгал далайн һүүлшынгээ хатар
Хабатай шангаар
Хатаржа байхые
Хараа һэн гүт хэзээ нэгэтэ?
Булай томо нюрган дээрэһээнь,
Бороогой һүүлээр Газарһаа мэтэ,
Манан ууралай
Мандажа байхые
Анжараа һэн гүт үглөө эртэ?
Эсэсэйнгээ ерэтэр,
Эмниг адуундал,
Хатуугаар Байгал
Хатаржа байтараа,
Онгосын оёорто нэгэтэ хаягдаһан
Омоли шэнгеэр анираа хатадаг.
Харагты даа тэрэ —
Хабарай ерэтэр
Хүсэдөөр амаржа,
Хүсэтэй болохоёо
Хэбтэһэн Байгалай галта хатар
Хэды һайханаар зарсан хүрөөб!
Сэсэн мэргэн
Скульптор Хүйтэнэй
Сэдьхэл дайрама
Сэбэр бүтээлнүүд
Аалин даруугаар, үгытэй шэнгеэр,
Абаһаар баранда наанаһаа харагдаа
Үкэн дээрээ,
Үльгэрэй абдартал,
Тэрээн соо багтаа
Тэнгэриин дуун,
Заадаһан хүлэгүүдэй зэрлиг хуухираан,
Наадаһан долгидой дэлһэдэй сасараан.
Хажуугаарнь багтаа
Хабарай сахилгаан,
Хоншуу дабирхайн
Хүрэшэһэн үнэр,
Хушын борбоосгойн, арсын анхилаан,
Хүбшын тэрэнгиин ягаан түймэр,
Зузаан мүльһөөр бэеэ хуяглаад,
Зуурама хүйтэн январь һарада
Дууража хэбтэһэн Байгал далайда
Дулаан зохид хододоо байдаг лэ.
Сэдьхэл, сээжэ махабад дулаасуулдаг
Сэнгүү наранай урин энеэбхилтэ
Номгон уһанай нюруудa тудаһан
Хандагайн эбэр зүүдэндээ үзэхэл.
Мюнхаузенай хүхюун ушаралда мэтэ,
Мүльһэнтэй хамта хабартаа гэдэхэ
Эрье шадарай үнэр, абяанууд
Эльгэ зүрхыень һэргээжэ үгэхэл.

ТОЛИ

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

- ★ БЭЛИГТЭЙ ДУУШАН ТУХАЙ
- ★ АРАДАЙ АМАН ЗОХЁОЛҺОО
- ★ УРАН ШҮЛЭГЭЙ ДОЛГИН
- ★ ШОГ ЁГТО МҮРНҮҮД

БАСНИ — *Гунга ЧИМИТОВ*

Саг үргэлжын гэмэрээн

Үтэлжэ һархайн
булсуутаһан,
Үргэлжэ холтоһондоо
барюулшаһан
Дархигар нэгэ Нарһан
Дайда бнил гээд ургаһан
Зандан мододтол
жэбжэгэр,
Захагүй олон жэрэгэр
Залуухан һагсагар
нарһадые
Забдагүй хараанал,
барһадые:
— Таанад эндэ олоороо
Таршалан хашалгүй
урганат.
Бидэнэйл ашаар
зоргоороо
Бэежэһэнээ мэдэнэгүй
хат.
Хүгшэрһэн, үбгэрһэн
манийе
Хүндэлхэ гэжэ
байхагүй —
Нара халхалан,
һүүдэрлэн,
Нааданат, юрэдөөл
тоолхогүй.
Үдэр, һүнигүй хашартай
Үлүү шангаар шууяжа,
Ахамад түрүү бидэнэртэ
Амар заяа үзүүлнэгүйт.
Харин бидэ анханай
Хамагһаа эмхи гуримтай
Үбгэдэй, ехэ наһатанай
Үгэ дууладаг, журамтай,
Долонгир бүдүүн,
эршэмтэй,
Дорюун ябадаг бэлэйлдн.
Тиихэдэ таанад һэнгэргүй
Тэнэг мунхаг аашатайт!..
Һархагар Нарһанай
хараал,
Һалаха һандахагүй
һургаал
Үргэлжэ нэмжээ тужада
Үни удаан соо дуулдана.

Залуушуулые
хараадагнай
Загзагар нарһан бэшэл
даа.
Үри хүүгэдээ гэмэрдэг
Үбгэд, хүгшэд гээшэл
даа.

ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Бузар муухайгаа
Будагаар бүглэхэгүйш.

Нюуртань — магтаал,
Нюргандань — хараал.

Гадарынь алтан
байбашье,
Доторынь зэд байжа
магад.

Үльгэрэй —
Үрөөлэнь үнэн,
Үрөөлэнь худал.

Шогшье үнэн болошодог,
Шоно үнэгэн болодоггүй.

Ээл — тээл гэбэл
Эрид тэнгынь
олдохогүй.

Худал хулгай хоёр
Хурга талатай юм.

Эд магтаһан хүн
Эдээ өөрөө абадаггүй.

Хүнһөө эшээгүй аад,
Һүүдэрһээнь эшээ.

Нюуртань билдууша
Нюргандань хараалша.

Зүһэниинь арсалан,
Зүрхэниинь шандагаһ.

Оомогор нохойн хусахада,
Олон нохой дахан
хусадаг

Хэрүүл дээрэ —
Хоёр тала барнишагүй.
Хэмжүүр дээрэ —
Иишэ тиишэнь
табишагүй.
Далитай галданшье*)
бүдэрдэг,
Дан сэсэншье һамардаг.
Хэрэгтэй болобол —
Хэрмэ булгаар эльбэдэг.
Хэрэггүй болобол —
Хэрзэгы нохой болодог.

И. МАДАСОНОЙ,
суглуулбарнһаа.

* — хүлэг.

Шүрэтэн шүрэтэн
харагдагша
Шүбгэ мэтэ
хурсанууд
Зүүн Саянай
мундарганууд —
Зуун жэлэй
тулгануд —
Мүнхэ саһан оройгоороо
Мүшэтэн наранда ялбана.
Буурал сагаан толгойтой
Буряад үбгэд шэнгеэр
Түнхэн уужам нютагые
Түхэреэлэн дабшална.

П. ЯХНОВЕЦКИИН зураг.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА
УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:

11.00 — «Золотой эшелон»—уран һайханай фильм. 12.35 — Концерт.

«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:

13.05 — Һүүлэй һонин. 13.10 — **Үнгэтэ телевидени.** «Уран гартан» — багашуулда зорюулагдаһан дамжуулга. 13.30 — **Үнгэтэ телевидени.** Фигурна һолжоролгоор уласхоорондын уулзалга. Хатар. 15.15 — «**Эбдэршэгүй хани нүхэсэл**». **Россин Совет Федеративна Социалис Республика. «Россин Федерацн»** — **документальна фильм. Концерт.**

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:

17.15 — Хүгжэмтэ забһарлал.

«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:

17.25 — **Үнгэтэ телевидени.** Г. Гулиа. «Добрый город» — теле-зүжэг. 18.30— «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.00 — **Үнгэтэ телевидени.** «Известия» газетын шанда хүртэхын түлөө хоккейгээр уласхоорондын мүрысөөн. Финлянди—Швеци.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:

21.00 — Телевизионно фильм.

«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:

22.30 — Кинопанорама.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

17.30 — «В стране гремящего неба» — документальна фильм. 18.50 — Концерт.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Мал ажалда — партийна анхарал» — түрүү бэшэг. Франциин Коммунис партиин XX съезд дээрэ нүхэр **М. А. Сусловай** хэлэһэн үг «**Социалис мүрысөөнэй алхамууд**» — подборко.

Хоёрдохи хуудаһанда: Н. Шулуновой статья. «Шубуудые үсхэбэрилхэ комплекс баригдана» — В. Гаученовэй фоторепортаж. Манай хөөрэлдөөн.

Гурбадахи хуудаһанда: «Хараалһанаа бэелүүлнэ» — Р. Митропольскиин статья. «Һонирхолтой уулзалгануудай бюро». В. Петовой статья. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Субботын хуудаһан.

Хүдөө бэшэгшэдэй, уншагшадай анхаралда

Манай газетын редакцида үдэр бүри олон тоото бэшэгүүд орожо байдаг юм. Тиихэдэ газетын редакци хүдэлмэришэн ба хүдөө бэшэгшэдтээ, олон мянган уншагшадтаа элдэб янзын асуудалнуудаар баһал олон бэшэгүүдые эльгээжэ байдаг гээшэ. Гэхэтэй хамта олонхи бэшэгүүдэй авторнууд конверт дээрээ нютагайнгаа хэлхеэ холбооной отделениин индексые (номернуудые) табидаггүй байна.

Ушар иимэһээ өөһэдынгөө нютагай почтын индексые саашадаа бэшэгэйнгээ конверт дээрэ заатагүй табижа байхыетнай хүдэлмэришэн ба хүдөө бэшэгшэдтээ, бүхы уншагшадтаа газетын редакци найдана. Редакциимнай почтын индекс 670000 гэжэ үшөө дахин һануулнабди.

БУДАМШУУ

ДУУГАРДАГГҮЙ ТЕЛЕФОН, ДҮЛИИРШЭҺЭН НОЁД

Хадаараа татаһан телефоноороо... Хуриганов ноёниие дуудуулхам ха. Хоёр шэхэнтнай һүбэтэйл юм һаань, хүнүүдые шагнадаг болохотнай яанаб? Арааараа татаһан телефоноороо аймагай центрые дуудуулхам ха... Абрамзон ноёнтнай юу хэдэг юм? Аймагай гүйсэдкомһоо мэдэхэл гээ һэм»...

Үгы, энэмнай бэлигтэ дуушан Чойжинима Гениновэй дууладаг дууе өөрынхеэрээ хубилгажархёод, телефоноор һүүхиржэ байхадаа, яагаа галзуурһан зон гээшэб гэжэ ойлгожо ядабаб... Теэд бишье Захааминай аймагай эгээ наада захын Харацайн совхозой конторо соохи... Мүн даа, одоо тэндэхи телефоной утаһанда үлгөөтэй шахуу, хара үглөөнһөө эхилээд харанхалжа унаха болотороо «аалоогоо» дуудажа, хоолойнгоо һөөлдэтэр дуугарбаб. Юрэдөө, эндэһээ арбаад модоной газарта оршодог Үлэгшэнэй сомоной Соведэй тушаалта нэгэнтэй гү, али колхозой ноёдой заримантай албан хэрэгээр арба табан үгэ андалдаха һанаатай, энэ телефоной үзүүртэ аһалдаа гээшэ һэм. Сүхэрөөд сухалдажа, ядараад ябахаяа байтараа, гэнтэ паршагануурхан хоолойтой хүнэй аялгалхые дууламсаараа, сухал, ядаралаашье мартажархибаб. Үгы, теэд дуунда оролсоошо Хуриганов, Абрамзон гээшэд ямар ноёр байһандаа дуу сууда гараһан хүнүүд гээшэб? Одоо һонирхолтой. Энэ контородо ажалладаг нэгэ эхэнэрһээ асуухадамни:

— Тэрэ Хуриганов гээшэтнай хэлхеэ холбооной аймагай конторын ноён бэлэй гү даа, нүгөөдыень ажарай мэдэбэ, шэхэндээ дуулаагүйб, нюдэндөө хараагүйб. Энэ телефонтой носолдожо байнхаар, эндэһээ гараад ябашабал, 3 час болоод лэ Үлэгшэн нютаг орошохол тээ. Ядаһан лэ хүн энээнииешни хүлеэдэг, мушхадаг юм. Тэндэхи (Үлэгшэнэйш) телефонистка һамгад үшөө юу гэхэб, бү мэдэе. Халтад гээ һаа, хамаг дуулаагүй хараалда хүртэжэ һалахаш. Үү-үүү! Хараалай захада гараһан зариман байха. Ээ-э, тэрэ Жэгмэд, Гүнсээ гэлсэдэг гү даа, ёох, ёох — гээд, хажуудань тэдэнэйнгээ ерэжэ ябаһандал, айжа, дэдэгэнэжэ, иишэ тиишээ ёлоголзон хараашалһаар гаража ябашаба.

Бишье хооһон конторо хоршогонуур телефон хоёрые һахяад байлтагүй, харгыда гаража, унаа хүлеэбэб.

Уданшьегүй Үлэгшэн нютагай адагта машинаһаа буугаад, «хаанаһаа телефоноор хөөрэлдэжэ болохоб!» гэжэ түрүүшын хүнһөө асуубаб. «Тэрээ тэрэ, баруун добо дээрэхи томо байшаншни «УП» гээшэ. Тэндэл ошолши» гэжэ зааба. «УП» гэдэгыень таажа, багсаажа ядаһаар ошоходом, үүдэ, үрхэдөө гаршаг, тэмдэгшьегүй, үхэрэй байра юм гү, али тэрэ «УП» гээшэнь юм гү, ойлгохоор бэшэ, һарниижа һархайһан, харша хорёо соогоо нобшодо дарагдажа ноохойшоһон гэр байба.

Оролтой гү, али үгы гү гэжэ байтараа, вүрхэлшэбэб. Ямаршье юумэн руу орожо ябаһанаа таахаар, танихаар бэшэ. Түмэр түдэгын хаядаһа, голодоһо суглуулдаг склад юм гү, бүдэржэ, торожо унамаар нобшо. Саана ороходо радио дамжуулдаг аппарат ониб-аниб ялалзана. Тооһо тортогто дарагдашаһан телефоной аппарат стол дээрэнь табяатай. Хуушанай хэбэртэй. Хажуудань гутал хубсаһа оёжо байһан талансаг, ноохойһоо ондоо юумэн үгы. Телефоной коммутаторай номернууд хоршогонолдоод лэ нээгдэнэ. Теэд, ээзэгүй коммутатор юу хэжэ шадахаб даа. Эндэ дежурлаха байһан телефонистка үни хада үдхэн сайгаа һорожо гэртээ һуугаа бэзэ.

Амиды амитанай анир дуулгажа, бүдүүн хара үхэр хулгана баруун хойто углууһаань бүдүүзэгэй юумэ сэхэ ерэжэ, стол дээрэ байһан гуталай ула, хашааһа үндэнэ, телефоной аппарат дээгүүр ябгалаад, саананиь ороно. Одоол жаргалдаа дашууpһан хулгана ха. Ябаһаар ябажа, сомоной Соведэй, колхозой правлениин, парткомой контородо хүрэхэдэмни, таһалга болгондо телефонтой байба. Аһа, эндэхэнэһээл хонходожорхихо юм байна гэжэ бодоод, сомсовет орошобоб. Һэ, харин эдэмни өөһэдөө сүхэршэһэн юумэд: «УП» харюусанагүй» гэжэ ёрд гэтэр бадашабад.

— Үгы, «УП» гэдэгтнай юун бэ?—гэжэ тэсэжэ ядан асуубаб. Эндэ һуугаашад бултадаа урдаһаам нэгэн доро хаража, «ээ, жаалда, энээниие мэдэхэгүй ямархан ахир амитан ябанабши даа» гэжэ һанаһан хэбэртэй байбад. «УП» гээшэшни «Усилительный пункт» гэдэг юумэл даа» гээд бэшэш тээшээ хилам хараадхиба. «Юугээ шангадхадаг пункт юм?» гээд һалабагүйб.

Хөөрэлдөө (танайшье, манайшье телефоноор хөөрэлдэхэдэ) һоноор дуулгаха ёһотой пункт гээшэ. Теэд... Эндэһээ гараад, үйлсын баруун талада байһан хэлхеэхолбооной Үлэгшэнэй отделени гэһэн гаршагтай байшанда оробоб. Одоошье эндэһээ хонходожо шадаагүй һаа, юу болохоб? Отделениин ноён Буянова гэдэг өөрөө сүхэршэһэн, сухалдажа сууряа татаһан юумэн, хазагадшье гэжэ харангүй:

— Мүнөөдэр, баһал үнөөхи Жэгмэднай юм гү даа. Телеграмма дамжуулха гээд хүлеэжэ ядашабаб, — гэжэ байгаад гэмэрнэ.

Колхозой правлени ошожо, хэлхеэ-холбооной отделениин ажал тухай ярилдахада: «телефоноор хөөрэлдэхэ гээшэ тон бэрхэтэй болошоо. Телефонисткануудынь дежурлажа байхадаа гараад зайшадаг юм гү, али унташадаг гү бү мэдэе. Шанга эрилтэ табяа һааш, шамайе зада харааха, хэлэхэ. Илангаяа Тудуновай Жэгмэд гээшэ хорон хурса хэлэтэй, хамаг зониие хараадаг юм» гэжэ нэгэн доро мэдүүлбэд. Дуулахада, эндэхи айлнуудта оруулагдаһан телефонуудай зариманиинь 3—4 һара хүдэлдэггүй. Эбдэрһыень заһаха, һэльбэхэ монтёрнууд бии аад, заһадаггүй гэжэ ойлгобоб. Телефон баригшадай гомдоходо, «хүниие бү дайлагты» гэжэ телефонистканар харюусадаг гэлсэнэ. Энэ, тэрэ хүн һогтуугаар хонходобо гэжэ худалаар хардаадшье абадаг байба. Тииһээршье, Үлэгшэнэй «УП»-һээ Захааминай аймагай түб хото Закаменск хонходожо шадангүй баруулбаб.

Цахир тосхон хүрөөд, дүтэһөө хонходожорхихо һанаатай телефон абаад, бүхэли 45 минута хүлеэбэб. Эсэстээ 8-хи номерой телефонистка «Закаменсктай холбоо таһараа, бү дайлагты гэжэ харюусаба». Эндэһээшье саашалхал хэрэг гараба даа. Закаменск хото ороод, үнөөхил В. Х. Хуриганов ноёнтой телефоноор хөөрэлдэбэб, уршагта ябадалнуудаа дууһан хэлэжэ үгэбэб.

«Шамшьегүйгөөр мэдэһээр үнинэйлдеэ, автомат станци табитар зобожо байг лэ саашаа. Колхоз мүнгэ үгыбди гээд шэнэ станци табюулнагүй. Харин гомдожо ябанхаар, колхоздо мүнгэ олгуулхаш яанаб», — гэжэ һэнгэргүйгөөр харюусаад, трубкаяа хан-ян хаяжархиба.

Удаа тээнь ЭТУС-эй Абрамзон гээшэтэй хөөрэлдэбэб. Энэмнай телефон, телеграф гээшые техническэ талаарнь ашаглаха, хангаха тушаалтай ноён юм ха. Теэд, баһал олон янзын шалтагуудые дурдажа байтараа: «Шамда ямар хамаатай юм? Үлэгшэндэ, Цахирта телефон бүшье хүдэлэг лэ. Аймагай ноёд булта мэдэдэг юм. Намһаа сааша, наранһаа нааша ябажа бай» гэхысэ бүдүүлигээр харюусаад һалашаба.

Закаменскһаа саашаа Хужар, Шара-Азарга тосхонуудташье ябаад хонходохонь тон бэрхэтэй. Автомат станцида найдаад лэ, тэрээгээрээ нюураа бүглөөд лэ, эбдэрхэ һандархадань дары заһабарилхагүй ехэ һаалта болоо гэжэ нютагайхидынь гомдоно.

Аймаг дотор, илангаяа нэрлэгдэһэн нютагуудта утаһаар хөөрэлдэхэ ехэ хэсүү бэрхэтэй байһаниинь мэдээжэ юм. Теэд мүнөө болотор ямаршье хэмжээн абтанагүй. Иимэл халань хуушан дуун һэргээгдэбэ ха

БУДАМШУУ.

Редактор **Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.**

 ● Типография управления поделам издательства, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-01604. Заказ № 1405.